Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки

МАТОРІНА НАТАЛЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 821.162.1’06-1/-9.09(092)Шульц.(043.5)

ПРОЗА БРУНО ШУЛЬЦА. АНТРОПОЛОГІЯ. ПОЕТИКА. НАРАТОЛОГІЯ

10.01.03 – література слов’янських народів
10.01.06 – теорія літератури

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора філологічних наук

Луцьк – 2025

Дисертацією є монографія.

Роботу виконано на кафедрі полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор філологічних наук, професор
Сухарєва Світлана Володимирівна,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
професор кафедри полоністики і перекладу

Офіційні опоненти: академік НАНУ, доктор філологічних наук, професор
Радишевський Ростислав Петрович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут філології, завідувач кафедри полоністики;

доктор філологічних наук, професор
Набитович Ігор Йосипович,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
професор кафедри української літератури та теорії літератури;

доктор філологічних наук, професор
Малиновський Артур Тимофійович,
Одеський національний університет імені Мечникова,
професор кафедри української літератури та компаративістики.

Захист відбудеться «__» _____ 2025 р. о __ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 32.051.10 у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (58012, м. Луцьк, вул. Банкова, 9, Науково-дослідний інститут Лесі Українки).

Із монографією можна ознайомитися на офіційному сайті _____ та в науковій бібліотеці Волинського національного університету імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, вул. В. Винниченка, 30А).

Реферат розіслано «__» _____ 2025 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради Л. С. Семенюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Упродовж кінця XX – першої чверті XXI ст. світова літературознавча думка встигла пережити «епоху» теорії, яка виробила нові стратегії читання та інтерпретації тих чи тих майстрів слова. За цей час відбулися переоцінка культурної спадщини минулого й відкриття багатьох невідомих моментів літературної історії. На тлі таких трансформацій кардинально змінилися й контексти, у яких читають і досліджують, сприймають та засвоюють твори відомого польського митця першої половини XX ст. Бруно Шульца.

Упевнені, що в деяких науковців (і не лише) виникне питання «Чому саме Бруно Шульц? Чому саме зараз?», питання, яке суголосне, наприклад, із запитанням «Po co nam schulzologia?» польського дослідника Аркадія Каліна, який, зокрема, акцентував на надмірному багатоманітті інтерпретацій шульцівських творів. Відповідь є очевидною. По-перше, багатожанровість і полідискурсивність письменництва Бруно Шульца, а також доступність його прози численним контекстам роблять його творчість надзвичайно цікавим об'єктом культурних, зокрема й літературознавчих досліджень. По-друге, заради об'єктивності потрібно зауважити, що в останні роки загальний вектор шульцівських досліджень в українському шульцознавстві дещо змістився в бік популяризаторських розвідок, наукове опрацювання шульцівської спадщини академічного спрямування певної мірою сповільнило темпи розвитку, хоча дотепер трапляється безліч проблем, які потребують поглибленого фахового аналізу. Ідеться про (пере)прочитання прозових шульцівських творів у контексті літературної антропології як літературознавчого проєкту, наратології, герменевтики, компаративістики, геопоетики, геокритики, геокультурології, літературознавчого психоаналізу, літературознавчого виміру польсько-українського чи то українсько-польського пограниччя, розвитку й досягнень світового шульцознавства – пріоритетно скеровуємо увагу саме на таких інтерпретаційних домінантах у контексті дослідження творчої спадщини Бруно Шульца. По-третє, зважаючи на надзвичайну суголосність постаті та творчого доробку митця сьогоденню, Бруно Шульц нам дуже потрібен (Ю. Андрухович), і вкрай потрібен саме сьогодні, тут і зараз.

Обґрунтовуючи вибір теми і, відповідно, з'ясовуючи проблематику дослідження, його науково-категоріальний апарат, акцентуємо: з одного боку, маємо величезну різницю між *власне Шульцом*, тобто кількісно скромним творчим доробком митця, принаймні тим, який зберігся, і потужною, у кілька разів більшою за творчий шульцівський доробок науково-дослідницькою шульціаною – *про Шульца*; з іншого боку, наголошуємо, що Бруно Шульц – це нескінченність значень і сенсів (Р. Малиновський), багатозначність, багатовимірність, різноманітність (В. Меньок), бездонність, універсальність і позачасовість (П. Прокоп'як), мінливість (Є. Яжембський), неповторність і унікальність (Т. Біленко) тощо, іншими словами, герменевтичний потенціал творів Шульца далекий від вичерпності (Є. Свєнх), немає загрози, що теми довкола Шульца закінчаться (В. Меньок), «у вивченні, популяризації та мистецькій інтерпретації геніального Бруно місця вистачить усім» (А. Павлишин). Шульц належить до таких оригінальних і універсальних авторів, яких прочитують і перечитують щоразу різними способами, по-іншому, не так, як

раніше, оскільки шульцівський дискурс є незглибимим, що зумовлено неосяжним розмаїттям багатогранної шульцівської творчої спадщини.

Отже, **актуальність дослідження** полягає насамперед у розширенні шульцологічної проблематики й відповідно в її поглибленому студіюванні в межах літературно-літературознавчого дискурсу, зокрема розширенні української рецепції літературної спадщини митця, з'ясуванні перспектив появи нових сучасних досліджень його творів, формуванні спільного простору для діалогу дослідників і шанувальників Шульца. Чимало шульцознавчих аспектів дотепер не мають усебічного системного висвітлення і, як свідчить скрупульозний аналіз потужного масиву різноманітної наукової, науково-методичної, психолого-педагогічної літератури, а також власний досвід науково-дослідницької та освітянської діяльності, обрані в розвідці дослідницькі напрями, інтерпретаційні домінанти потребують докладнішого вивчення й у певний спосіб систематизації, обґрунтування, (пере)осмислення, узагальнення, доповнення й оновлення. Саме аналіз таких напрацювань і зумовив вибір векторів дослідження шульцівської прозової спадщини в контексті розвитку сучасного шульцознавства, яке наразі, за слушним спостереженням В. Меньок, є об'ємним, містким і розгалуженим складником світового літературознавства, оскільки творчість Бруно Шульца органічно інтегрована не лише в європейський, зокрема й в український, а й у світовий мистецько-культурний контекст, відкрита до нових прочитань та інтерпретацій, до того ж дотепер зберігає дивовижну контекстуальну суголосність XXI століттю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Монографію підготовлено на кафедрі полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки й узгоджено з кафедральними науковими програмами. Основні положення дослідження стали частиною реалізації міжнародного проєкту «Регіональна ініціатива вдосконалення» (009/RID/2018/19) Міністерства освіти й науки РП.

Мета дослідження, зважаючи на відкритість прози Бруно Шульца на численні контексти, її полісемантичність і поліаспектність, полягає в запропонуванні нових поглядів і ракурсів висвітлення шульцівського прозопису, новітніх траєкторій сприйняття шульцівської поетичної уяви, спробах його (пере)прочитання / відчитання у співвіднесенні літературної антропології з антропологічною поетикою та антропологічними аспектами наратії у теоретичному, просопографічному й історико-літературному вимірах.

Сформульована мета передбачає розв'язання таких **завдань**, як-от: застосувати теоретичний (системний і цілісний) аналіз різних методологічних підходів і різних інтерпретаційних прочитань до вивчення прозової спадщини Бруно Шульца; дослідити етнокультурний та онтологічний виміри поняття *пограниччя* в контексті польської літератури епохи *fin de siècle*; проаналізувати придатні для праці концепції щодо інтровертивного писання як способу самопізнання у вигляді т. зв. автотерапії, автотворення; описати своєрідність шульцівської поетики досвіду в контексті антропологічного виміру, з'ясувати нові змісти й перспективи аналітичної антропології в літературознавстві, демонструючи її гнучкість у розв'язанні як формотворчих питань, так і глибинних універсальних

«людиноцентричних» проблем; систематизувати й узагальнити відомості щодо національної, професійної, дидактико-педагогічної ідентифікації Бруно Шульца, запропонувати авторське розв'язання окреслених проблем; презентувати систему «шульцівських» літературознавчих термінів, підґрунтям творення яких є антропонім *Бруно Шульц*; студіювати проблему літературно-критичної рецепції прозових творів Бруно Шульца для з'ясування ролі й місця таких напрацювань в онтологізації шульцівської прозової творчості; доповнити, відкоригувати, систематизувати й узагальнити відомості щодо шульцівського перекладацького дискурсу; оцінити, якою мірою той чи той переклад шульцівської прози (зокрема українськомовний) впливає на точність і глибину досліджень конкретних шульцознавчих проблем, окреслених у дослідженні; оцінити рівень придатності теорії інтертекстуальності до інтерпретації творчості Бруно Шульца, продуктивності застосування інтертекстуального методу для прочитання шульцівських прозових творів; виявити маркери «розширеного» міжмистецького синтезу в художніх текстах письменника та їхню роль у творенні шульцівського тексту; розглянути актуальні дотепер дискусійні проблеми (не)автобіографічної прози Шульца, описати особливості шульцівського (авто)наративу й, відповідно, (авто)нарації; дослідити категорію тілесності та її значення для культурологічних інтерпретацій шульцівських літературно-художніх творів; заналізувати ролі оніричного дискурсу й особливості його функціонування у структурі шульцівських прозових творів, зокрема літературно-критичних і епістолярних; оптимізувати інтерпретацію літературно-художньої творчості Бруно Шульца в міжкультурному просторі Галичини як культурної географії та території пам'яті завдяки дослідженню когнітивно-орієнтаційної пари *Галичина* ↔ *Бруно Шульц*, члени якої перебувають у складних відносинах подібності та опозиції; дослідити дрогобицький текст Бруно Шульца під кутом зору дискусійного питання про (не)існування, (не)присутність, (не)відображення у шульцівському тексті діалогу культур; запропонувати сходознавчу рецепцію життєпису і творчої спадщини Бруно Шульца історіографічного спрямування як «наймолодшого» серед відгалужень світового шульцознавства, обґрунтувати актуальність і перспективність досліджень окресленого спрямування.

Вирішуємо завдання наукової праці, послуговуючись, з одного боку, численними теоретико-методологічними напрацюваннями науковців в окресленій царині, ґрунтовними теоретичними «засновками», базованими на працях з літературознавства, філософії, психоаналізу, історії, культурознавства, мовознавства, теорії перекладу тощо як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, з іншого боку, завдяки відчитуванню в текстовій тканині прозопису Бруно Шульца відповідних ілюстрацій, прикладів, підтверджень, цитат щодо теоретичних аспектів досліджуваних проблем, тобто презентуємо теорію прозовим шульцівським словом (Ю. Шевельов), намагаючись уникати приблизностей і загальників. Багато в чому допомагає знання польської мови, якою насамперед представлено польський науково-дослідницький шульцівський дискурс, а також якою перекладено значну кількість сучасних шульцологічних досліджень з різних європейських (і не лише) мов.

Об'єкт дослідження – оригінальні прозові твори польськомовного письменника Бруно Шульца, за потреби – з опертям на один цілісний шульцівський текст – літературний, есеїстичний, літературно-критичний, графічно-малярський і просопографічний: культова літературна дилогія «Цинамонові крамниці» (15 оповідань) і «Санаторій під клепсидрою» (13 творів), т. зв. «розпорошені» оповідання (5 оповідок); «Книга листів» (укладач Є. Фіцовський; переклад з польської А. Павлишина); збірка «Літературно-критичні нариси» в опрацюванні М. Кітовської-Лисяк, яку вперше переклала українською мовою В. Меньок; «Книга образів» (укладач Є. Фіцовський; переклад з польської Л. Лисенко); наукові розвідки про Бруно Шульца просопографічного спрямування.

Предмет дослідження – антропологічний, поетикальний і наратологічний ракурси шульцівської прозової спадщини крізь призму ідентичності в теоретичному, просопографічному й історико-літературному вимірах.

Методи дослідження. Для виконання роботи залучено новітній досвід літературознавства, культурології, історії, психоаналізу, філософії, соціології тощо. Провідним є метод літературної антропології, який дає змогу розглянути досліджувані тексти крізь призму людського досвіду. Основні методи дослідження: біографічний, текстуально-аналітичний, герменевтики тексту, структурно-семіотичний, порівняльно-типологічний і порівняльно-історичний, інтерпретаційний, дескриптивний, культурно-історичний, міфологічний та інтертекстуальний аналіз. Застосування психоаналізу сприяє розкриттю лімінальності як багатовимірної буттєво-змістової перспективи й антропологічної характеристики переходу, внутрішніх змін, ініціацій, дослідженню фронтирної ментальності, етнокультурного пограниччя у прозі Бруно Шульца. Дескриптивний і порівняльно-історичний методи досліджень використано, щоб з'ясувати специфіку оніричного в літературі, механізми творення й побудови сновидіннєвого тексту, підвалини його функціональної важливості у творах Бруно Шульца. Застосовано системний підхід для уточнення ролі й місця Бруно Шульца на професійній і національній картографії та визначення закономірностей становлення його ідіостилю. У дослідженні також використано елементи описового методу й елементи математичного аналізу тощо.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі нового прочитання творів Бруно Шульца під кутом зору аналітичної антропології, крізь призму антропологічної оптики; у розширенні шульцологічної проблематики, поглибленні розуміння шульцівської прози, удосконаленні наявних студіювань шульцівського спрямування, окресленні подальших перспектив, нових напрямів у царині досліджень шульцівського дискурсу: прозопис Бруно Шульца заналізовано крізь призму новітніх сучасних стратегій світової літературознавчої думки кінця XX – першої чверті XXI ст.; визначено роль теоретичних досліджень аналітичної антропології в літературознавстві щодо розуміння особливостей і механізму функціонування прози Шульца в контексті «довгих хвиль культури», з перспективи епох, а також продуктивності застосування тих чи тих теоретичних досліджень як засобу (пере)прочитання шульцівських прозових творів; запропоновано придатні для дослідження концепції щодо аналізу шульцівського дискурсу в теоретичному, просопографічному й історико-літературному вимірах; запропоновано авторське

тлумачення мистецько-національної, професійної, дидактико-педагогічної ідентифікації Бруно Шульца як дотепер дискусійних проблем завдяки систематизації, у певний спосіб коригуванню, структуризації та узагальненню відповідної інформації; реконструйовано просопографічну біограму про навчання й педагогічну діяльність Бруно Шульца у Дрогобицькій гімназії, здебільшого з опертям на матеріали, збережені у фондах Центрального державного історичного архіву України (м. Львів), Державного архіву Львівської області, повідомлення міської преси Дрогобича за життя знаного педагога; представлено систему «шульцівських» літературознавчих термінів антропонімічного спрямування, з'ясовано місце й розкрито їх роль у подальшому розвиткові сучасного шульцознавства; оприлюднено пробні словникові статті «Словника шульцівських літературознавчих термінів»; запропоновано літературно-критичну рецепцію прозових творів Бруно Шульца (анти)шульцівського спрямування, з'ясовано місце й розкрито роль таких студій в онтологізації прозопису Бруно Шульца; продемонстровано стрижневу роль перекладів шульцівської прози (зокрема українськомовних) у трансляції глибинних антропологічних кодів шульцівських літературно-художніх творів; простежено особливості (не)автобіографічної прози Бруно Шульца, шульцівського (авто)наративу, (авто)нарації, (авто)тематизації; з'ясовано еволюційний зміст шульцівських категорій тілесності, оніричного простору й інших антропологічних аспектів нарації як потужного підґрунтя безперервного оновлення, ревізії раніше оприлюднених рецепцій прозової спадщини митця; схарактеризовано концептуальну сферу-систему *Галичина*, основними членами якої обрано концепти-поняття *пограниччя*, *галицьке пограниччя*, *галицькість*, *галицьке літературне пограниччя*, *галицька література* як текстуальний проєкт у співвідношенні взаємовпливів між Галичиною і галицьким письменником першої половини ХХ с. Бруно Шульцом; визначено маркери позиції авторки дослідження щодо сприйняття шульцівського дрогобицького тексту як симбіозу польського, єврейського, українського тощо культурних обширів, як взаємодії та перетинів культурних контекстів, цитат і алюзій; окреслено основний методологічний постулат, завдяки якому стає можливим і доцільним сприймання й аналіз дрогобицького тексту Бруно Шульца як діалогу культур, іноді очевидного, час від часу завуальованого; обґрунтовано надзвичайно потужну роль розпорошених по всіх прозових шульцівських творах численних інтермедіальних вкраплень у твореннні шульцівського тексту, підтексту, проблематики, формуванні ідей, концепцій та образів, інтонаційності тощо; обґрунтовано актуальність і перспективність досліджень творчої спадщини Бруно Шульца у сходознавчому ракурсі – китайському та японському; відкориговано низку неточностей чи навіть фактуальних помилок тощо у працях науковців про Шульца, дотичних до проблематики наукової праці; «засигналізовано» декілька цікавих проблем, які чекають на подальші студіювання в контексті шульцівського науково-дослідницького дискурсу.

Особистий внесок здобувача. Робота виконана самостійно. Окремі розважання оприлюднено в наукових статтях авторки монографії. Усі праці виконано одноосібно. Будь-які форми використання праць інших авторів

супроводжують відповідні посилання. В одній статті у співавторстві (Scopus) розглядаються питання, дотичні до проблематики монографії.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й окремі аспекти роботи було оприлюднено в доповідях й опубліковано в збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій чи інших заходів наукового спрямування впродовж 2021–2025 рр. загальною кількістю *30 публікацій*: «Перспективні напрями сучасної науки та освіти». Всеукраїнська науково-практична конференція (Слов'янськ, 2021; Слов'янськ – Дніпро, 2022; 2023; 2024); «Методологія та історіографія мовознавства». VIII науково-практична інтернет-конференція (Слов'янськ, 2021); «Горбачуківські студії: Мовно-літературний потенціал Донеччини в соціально-комунікативному просторі України та світу». Всеукраїнська заочна науково-практична інтернет-конференція (Слов'янськ, 2022; Слов'янськ – Дніпро, 2023; 2024); 86-а науково-технічна та науково-методична конференція Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (Харків, 2022); «Волинь, Підляшшя та «інші» простори: провінція і центр у польській та українській культурах. Міждисциплінарні підходи». Міжнародна міждисциплінарна наукова конференція (Білосток – Луцьк, 2022); «Чорноморські наукові студії». VIII Всеукраїнська мультидисциплінарна конференція (Одеса, 2022); «Modern research in world science». V Міжнародна науково-практична конференція (Львів, 2022); «Літературний процес. Хаос. Апокаліптика. Біфуркації». Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова онлайн-конференція (Київ, 2022); «Міжкультурна комунікація: українсько-польський освітній діалог». Науково-методичний семінар з міжнародною участю (Слов'янськ – Дніпро, 2022); «Методологія та історіографія мовознавства». IX науково-практична Інтернет-конференція (Слов'янськ, 2022); «Мова та література в полікультурному суспільстві». Всеукраїнська студентська науково-практична інтернет-конференція (Маріуполь – Бердянськ – Київ, 2022); «Біографічний наратив: текст і дискурс». XV Грінченківські читання (Київ, 2022); «Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)». Круглий стіл (Слов'янськ – Дніпро – Дружківка, 2022; Слов'янськ – Дніпро 2023; Слов'янськ – Дніпро – Дружківка, 2024; Слов'янськ – Дніпро, 2024); «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика». VII Міжнародна науково-практична конференція (Харків, 2023); I Міжнародна науково-практична конференція Таврійського національного університету до 160-ї річниці від дня народження В. І. Вернадського (Київ, 2023); «Світ мов і мови світу». VI Міжнародна науково-практична студентська конференція (Київ, 2023); «Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах». XI Міжнародна наукова конференція (Дніпро, 2023); «Ідеї Харківської філологічної школи в парадигмах сучасного гуманітарного знання: традиції і новаторство». II Міжнародна наукова конференція (Харків, 2023); «Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу». Всеукраїнська наукова конференція пам'яті доктора філологічних наук, професора Д. І. Квеселевича (1935–2003) (Житомир, 2023); «Краєзнавчі читання». I Регіональна краєзнавча конференція (Слов'янськ – Краматорськ, 2023); «Лінгвістичні обрії XXI сторіччя». II Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених та аспірантів (Херсон – Івано-Франківськ, 2023); «Promising ways of improving science

and scientific solutions». XXV Міжнародна науково-практична конференція (Варшава, 2023); «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук». Міжнародна науково-практична конференція (Запоріжжя, 2023); «Modern scientific trends and youth development. Filologia». XXIX Міжнародна науково-практична конференція (Варшава, 2023); «Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії». Міжнародна науково-практична конференція (Дніпро, 2023); «Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти». IV Міжнародний науково-методичний семінар (Київ – Луцьк – Варшава, 2023); «Сучасні досягнення та перспективи науки та освіти». Міжнародна науково-практична конференція (Житомир, 2023); «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій». VII Міжнародна науково-практична конференція (Слов'янськ, 2023); «Китайська цивілізація: традиція та сучасність». XVII Міжнародна наукова конференція (Одеса, 2023); «Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти». Міжнародна науково-практична конференція (Дніпро, 2023); «Погляд молоді на проблеми сучасного суспільства». IV Всеукраїнська науково-практична конференція (Кропивницький 2024); «Література: інтегрований підхід у викладанні». Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації (Львів, 2024); «Українсько-польська співпраця в освіті: досягнення та виклики». Науково-методичний семінар з міжнародною участю (Слов'янськ – Дніпро – Щецин, 2024); «Сучасні лінгвістичні парадигми». Міжнародна науково-практична конференція (Горлівка, 2024); «Сучасні виклики у викладанні українцям польської мови, літератури та культури». Міжнародна наукова конференція (Львів, 2024); «Діалог культур у Європейському освітньому просторі». IX Міжнародна конференція (Київ, 2024); «Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates». The 6th International Scientific and Practical Internet Conference (Dnipro, 2024); «Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень». VIII Міжнародна науково-теоретична конференція (Рівне, 2024); «Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти». V Міжнародний науково-методичний семінар (Київ – Луцьк – Варшава, 2024); «Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці». I Всеукраїнська науково-практична конференція (Харків, 2024); «Досягнення та виклики національно-патріотичного виховання в регіоні». X обласна науково-практична конференція (Краматорськ, 2024); «Пріоритетні напрями філологічних, лінгводидактичних і соціальнокомунікаційних досліджень». II Міжнародна науково-практична конференція (Херсон, 2024); «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій». VIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (Слов'янськ – Дніпро, 2024); «Сучасні проблеми дослідження української мови й методики її навчання в закладах загальної середньої та вищої освіти» (секція «Стратегія сталого розвитку в гуманітарній освіті»). III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю (Полтава, 2025); «Погляд молоді на проблеми сучасного суспільства». V Всеукраїнська науково-практична конференція (Кропивницький 2025); «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень». VIII Міжнародна наукова конференція (Дрогобич, 2025).

Теоретико-методологічні засади наукового дослідження, зважаючи на гетерогенність окресленої проблематики, ґрунтуються на ідеях, концепціях і теоріях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У загальному сенсі дуже цінними є праці М. Кітовської-Лисяк, В. Меньок, В. Панаса, С. Росєка, Є. Фіцовського, Є. Яжембського. Осмисленню літературної антропології як літературознавчого проєкту сприяли праці таких літературознавців (і не лише), як-от: О. Галета, К. Гірц, Р. Гром'як, К. Леві-Строс, А. Малиновський, М. Моклиця, Р. Нич, В. Подорога, Л. Тарнашинська, M. A. Conway, M. Fisher, W. Iser, G. Marcus, R. Nycz, Ch. W. Pleydell-Pearce, R. Stoller; наратології – М. Гайдеґґер, Z. Nalewajk; герменевтики – М. Гайдеґґер, Г.-Ґ. Ґадамер, В. Меньок, П. Рікер, D. Berntsen, D. C. Rubin; компаративістики – Ю. Барабаш, О. Бистрова, І. Бондаренко, М. Брацка, О. Бровко, Л. Вулф, Р. Гром'як, А. Гурдуз, Н. Ісаєва, В. Моренець, Н. Мочернюк, І. Набитович, В. Назарець, Д. Наливайко, І. Папуша, Р. Радишевський, І. Скрипник, С. Сухарєва, О. Харлан, автобіографічного дискурсу – В. Агеєва, М. Брацка, М. Зубрицька, В. Романишин, О. Чермінська, M. Czerwińska; геопоетики, геокритики, геокультурології – E. Rybicka, K. White; теорії та історії прози – Т. Бовсунівська, Т. Гундорова, І. Козлик, Н. Колошук, І. Константкевич, Д. Корвін-Пйотровська, Т. Левчук, А. Малиновський, М. Маркова, С. Маценка, М. Моклиця, Є. Нахлік, С. Павличко, В. Просалова, Р. Радишевський, І. Старовойт, В. Чайковська, J. Culler, A. Jocz, A. Łebkowska, G. Moked, Z. Nalewajk, M. Popiel, K. Rosner, E. Rybicka; тих чи тих перекладознавчих проблем – М. Габлевич, Н. Гузевата, В. Меньок, А. Павлишин, С. Сухарєва; літературознавчого психоаналізу – Н. Зборовська, Л. Левчук, М. Моклиця, С. Павличко, З. Фройд, К. Юнг, Z.-W. Dudek; літературознавчого контексту польсько-українського пограниччя, зокрема в контексті галицького літературного пограниччя – Л. Айзенбарт, С. Білл, М. Брацка, О. Веретюк, Т. Возняк, Р. Голик, Я. Грицак, І. Козлик, О. Кривицька, В. Меньок, А. Павлишин, Р. Радишевський, О. Сухомлинов, С. Ульяш, А. Ф'ют, Р. Чмелик, G. Babińswki, B. Banks, O. Czerwińska, M. Dąbrowska-Partyka, M. Espagne, E. Kasperski, O. Weretiuk, A. Wojciechowska, L. Wolff; розвитку й досягнень світового шульцознавства, зокрема польського й українського – Ю. Барабаш, В. Болєцький, О. Веретюк, Т. Возняк, В. Дуркалевич, К. Ісаєнко, М. Кітовська-Лисяк, Н. Колошук, Б. Лазорак, Т. Левчук, А. Малиновський, М. Медицька, В. Меньок, Р. Мних, М. Моклиця, Ж. Налевайк, Є. Нахлік, Ш. Лінденбаум, А. Павлишин, В. Панас, О. Переломова, З. Рибчинська, П. Рихло, В. Романишин, С. Росєк, Є. Свєнх, І. Старонь, П. Субоч-Б'ялек, О. Сухомлинов, В. Табачковський, Л. Таран, Л. Тимошенко, Н. Філевич, Є. Фіцовський, О. Харлан, Л. Хомич, І. Чава, Г. Чопік, Ґ. Юзефчук, Є. Яжембський, B. Balint, B. Banks, M. Bartosik, W. Budzyński, M. Czerwińska, D. Głowacka, E. Kasperski, S. Nicieja, R. Nycz, J. Olejniczak, U. Riccarelli, E. Rybicka, J. Speina, P. Wróblewski та ін.

Теоретична цінність дослідження полягає в запровадженні сучасного наукового апарату аналітичної антропології щодо аналізу оригінальної прози Бруно Шульца, у з'ясуванні теоретичних наукових концепцій світової літературознавчої думки щодо (про, пере)читання шульцівських літературно-художніх текстів, відповідно до можливості їх (пере)осмислення й нової інтерпретації у площині

теоретичної історії літератури; окресленні авторських ідей щодо подальших напрямів дослідження шульцівської прози в антропологічному вимірі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути підґрунтям лекційних курсів і практичних занять з теорії літератури, історії зарубіжної літератури, літературної критики, методології літератури, історії культури, спецкурсів шульцівського спрямування, з антропології літератури, геопоетики тощо, а також для популяризації творчої спадщини Бруно Шульца на загальноукраїнських теренах. Положення й результати дослідження також доцільно використовувати під час проведення круглих столів, симпозіумів, наукових семінарів, конференцій; при організації літературних воркшопів, літературно-мистецьких проєктів, майстер-класів і літературних робітень тощо.

Публікації. Результати дослідження представлено у **35 одноосібних статтях і 1 статті у співавторстві**: 5 публікацій у виданнях, індексованих у Scopus (зокрема, 1 стаття – у співавторстві, особистий внесок 0,2 др. арк.), 25 − у фахових виданнях України, 3 – у наукових виданнях держав, що входять до Європейського Союзу, 3 – у національних наукових виданнях.

Структура і обсяг монографії. Дослідження містить переднє слово, вступ, чотири розділи, загальні висновки, післяслово, список використаних джерел, який налічує 697 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МОНОГРАФІЇ

Підготовчим етапом у контексті прочитання окресленої наукової праці, прологом монографії є «**Переднє слово, або *Парад епіграфів*: малий цитатний словник про Бруно Шульца**», який містить потужну (майже 100 висловлювань) добірку афористичних суджень – стислих і влучних крилатих формулювань знаних дослідників і / чи поціновувачів Бруно Шульца, які є самобутніми й дотепними трактуваннями неперсічної постаті і творчої спадщини митця (Ю. Андрухович, Т. Возняк, О. Галета, Л. Ґольберґ, В. Ґомбрович, Д. Ґроссман, М. Зубрицька, М. Кітовська-Лисяк, Н. Колошук, Т. Левчук, А. Малиновський, В. Меньок, А. Міхнік, Р. Мних, М. Моклиця, Є. Нахлік, А. Павлишин, В. Панас, П. Прокоп'як, З. Рибчинська, С. Росєк, С. Сухарєва, Н. Філевич, Ґ Юзефчук, Є. Фіцовський, Є. Яжембський та ін.).

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету й завдання, об'єкт і предмет, окреслено теоретико-методологічну основу праці, методи дослідження, визначено наукову новизну, практичну й теоретичну значущість монографії, подано інформацію щодо апробації результатів дослідження, а також структури й обсягу наукового видання.

У першому розділі «**Антропологія. Поетика. Наратологія. Теоретичний та історико-літературний виміри**» здійснено теоретичний аналіз сучасних наукових концепцій щодо (пере, про, від) читання й інтерпретації шульцівських літературно-художніх текстів, з'ясовано рівень придатності найсучасніших наукових методик до аналізу «єдиного» тексту Бруно Шульца (у широкому розумінні – літературний, есеїстичний, літературно-критичний і графічно-малярський) у теоретичному, просопографічному й історико-літературному вимірах.

У першому підрозділі ***«*Етнокультурне та онтологічне пограниччя в контексті польської літератури епохи *fin de siècle»*** проаналізовано засадничі наукові праці, які складають основу літературознавчого аналізу шульцівського дискурсу в царині пограниччя етнокультурного й онтологічного – проблеми, що потребує прискіпливої дослідницької уваги: від ідентифікації Бруно Шульца на території геокультурного пограниччя залежить розуміння творчої еволюції письменника, жанрово-стильових і загалом поетикальних чинників його непересічних текстів. Шульц уособлює типовий приклад етнокультурного фронтиру, ментального й географічного пограниччя, втіленого у специфічному наративі його творів, міжсвітті, потребі безперервного долання кордонів і принциповій неможливості пристати до жодного з них. Саме такі висновки дозволяє зробити теоретичний аналіз тих чи тих засадничих концепцій пограниччя. Ідеться про концепцію пограниччя *«контактного»* між кількома культурами, традиціями, яке оприявнюється у відмінних або споріднених елементах, і *«дистанційного»*, яке передбачає встановлення корелятивних зв'язків на рівні віддалених об'єктів (Ю. Барабаш), концепцію *культурного пограниччя*, на обширах якого утворюються цілісні форми художньої творчості – симбіотичні, взаємно просякнуті, гетерогенні, кожна з яких надається до прочитання з перспективи специфічної, множинної та поліфонічної цілості (О. Веретюк); концепцію *перехресної історії культур, цивілізацій,* згідно з якою навіть національно специфічне явище, унікальне, автентичне, постає найскладнішим симбіозом різноманітних культур і взаємовпливів (М. Еспань); концепцію *онтологічного фронтиру*, побудованого на розмиванні форм, експансії поза межі локального світу, суцільному маріонетковому русі, тотальному маскараді (С. Білл, А. Чайковська); вчення про *універсальне пограниччя*, відповідно до якого проза трактується як універсальна, без виразних взаємин з етнічними або національними питаннями, позаяк у ній немає мімесису реалістичних уявлень (Д. Войда) тощо.

Важливою в контексті окресленої в монографії проблеми є методологічно засаднича праця Е. Касперського «Категорія пограниччя в літературознавчих дослідженнях», у якій дослідник пропонує загальнотеоретичне й культурно-історичне визначення цього поняття. На думку польського теоретика, консолідованому, однорідному, гомогенному центрові може бути протиставлено, по-перше, *пограниччя амбівалентне,* чи таке, яке водночас і об'єднує, і роз'єднує дві етнічні спільноти; по-друге, *екстериторіальне*, або універсальне, пограниччя, яке передбачає мішанину, симбіоз різних культурних і етнічних елементів на одній території (прикладом цієї взаємодії якраз і постає Галичина часів Австро-Угорщини, габсбурзької монархії, яку населяли словаки, румуни, хорвати, українці, німці, євреї та ін.); по-третє, пограниччя «детериторіалізоване», яке долає завузькі географічні конотації, занурюючись у надто широкий символічний простір: пограниччя й діалог стають взаємозамінними поняттями, бо передбачають толерування Іншого, яке поступово адаптується, пристосовується, присвоюється. Окремо Е. Касперський акцентує на специфіці кресо-пограниччя, класичним прикладом якого є знову ж таки Галичина. Цей регіон дотичний і до польської, і до української, і до європейської, і до австрійської літератури.

Безумовно, дослідження пограниччя не обходиться без інструментарію геопоетики, філософське підґрунтя якої сягає концепцій Ф. Ніцше, М. Гайдеггера, М. Мерло-Понті та ін., як маркера переходу від абстрактних уявлень про територію до конкретизованих і локалізованих візій, сповнених людським досвідом місць і ландшафтів. Їх досліджують у контексті просторового повороту, започаткованого в гуманітарних студіях М. Фуко, Ж. Дельоза, Е. Соджа, А. Лефевра. Здебільшого йдеться про наповнення категорії часу й історичного процесу антропологічними сенсами, співвіднесення їх з практикою картографування, конструюванням топології як надзвичайно суб'єктивного простору. Досліджено напрацювання Е. Рибіцкої, зокрема, щодо розрізнення геопоетики й геополітики з позицій т. зв. інтелектуального номадизму, що дає змогу впритул підійти до осмислення пограниччя як категорії культурної компаративістики; К. Уайта, на думку якого, геопоетика є полем потенційної конвергенції науки, філософії та поезії, що вможливлює органічне поєднання інтелектуальних і чуттєвих складників, кровноспоріднені зв'язки із землею, малою Вітчизною тощо.

Другий підрозділ «**Автобіографічний дискурс / письмо / наративна ідентичність»** присвячено теоретичному аналізові автобіографічного дискурсу Шульца із залученням до аналізу концепцій і теорій М. Брацкої, М. Чермінської, Є. Яжембського, Г. Ґоск та ін. у контексті т. зв. автобіографічного трикутника: першим компонентом постає *Я*, що органічно поєднується з другим компонентом – зображенням зовнішнього світу, обидва складники обов'язково проєктуються на читача крізь призму жанрової специфіки окресленого дискурсу, зважаючи на шульцівську метафоризацію, створену в контексті антропології та трансценденції тощо. Придатними для нашої праці є розмисли про інтровертивне писання як спосіб самопізнання у вигляді т. зв. автотерапії, автотворення. Ідеться про перетворення писання автобіографічної прози на акт самоідентифікації, перформативного оформлення думок, переживань, душевних порухів. Це дозволяє говорити про метафункціональність як принципово відмінну рису шульцівського автобіографічного дискурсу. Цей метод якраз корелює з тим типом модерного письма, який представляє Бруно Шульц. Автобіографічний дискурс Бруно Шульца сягає традицій літератури т. зв. особистого документа, створеного, принаймні, двома чинниками: точкою зору свідка подій і внутрішньою рефлексією, аналізом душевних переживань.

Третій підрозділ **«Антропологічна поетика. Шлях до синтезу»** присвячено антропологічному поетикальному виміру. Праці М. Шелера, А. Шюца, Х. Плеснера та ін. засвідчують залежність моделювання світу в тексті від людиноцентризму як такого, впливу антропоцентричних чинників. Подібна настанова здатна кардинально змінити саму теорію літератури, її інструментарій згідно з найновішими постструктуралістськими підходами. Ідеться про відсування принципу текстуальності на другий план, заміну художньої іманентності екстралітературними чинниками, відмову від пошуку нових моделей інтерпретації. Натомість фокус зміщується в бік читача, його рефлексії та думок.

Антропологічний вимір поетики дозволяє у спеціальних літературних практиках упізнати себе, власну ідентичність, завдяки інтерпретації форми усвідомити творчу активність митця й читача, розпізнати точки перетину їхньої

свідомості. Світ тексту витлумачується з позицій особистісних вольових настанов, які впливають і на поетику персонажа, і на читацьку рецепцію, і на тип фантазування. Особливої ваги набуває семантична триєдність «автор – герой – читач», завдяки якій твір вдається заналізувати в контексті діалогу об'єктивованого автором художнього світу й реальної, конкретно-історичної дійсності. Не менш важливою є взаємодія тексту з позатекстовим простором, культурною традицією, динамікою свідомості. При цьому діалог свідомості з перспективи епох оприявнює онтологічні універсальні сенси, історичну колективну пам'ять. У межах літературної антропології простежується також динаміка поетики від архаїки, традиціоналізму до індивідуально-творчих осяянь. Усе це відкриває нові змісти й перспективи аналітичної антропології в літературознавстві, демонструючи її гнучкість у розв'язанні як формотворчих питань, так і глибинних універсальних «людиноцентричних» проблем.

Дійти таких висновків й послуговуватися ними при аналізі прозових творів Бруно Шульца в історико-літературному вимірі дозволяє теоретичний аналіз наукових праць В. Ізера, який вважає літературну антропологію новою перспективою в літературознавстві, акцентуючи на важливості аналізу літературного тексту як унікального способу вивчення людського досвіду; К. Гірца – дослідника взаємодії між літературою та антропологією з опертям на наративний поворот в антропології; Г. У. Гумбрехта, який наполягає на читанні та уяві як пріоритетних чинниках у формуванні особистості й у роздумах якого література порівнюється із джерелом, яке дозволяє людині відкрити нові перспективи, уявити й пережити різноманітні сценарії та ситуації, що сприяє розвитку особистості й розширенню її культурного уявлення; М. П. Марковського з його розумінням антропології не як протистояння гуманістиці, а як продовження й переосмислення гуманістичної традиції, після того, як епоха модернізму завершилася, наголошуючи на тому, що антропологія запроваджує нові способи читання літературних текстів та сприйняття світу; Р. Нича з його своєрідністю поетики досвіду в контексті культурно-антропологічного повороту, втілення в ній рис й ознак людиноцентричного дискурсу; розмірковуванням над гнучкими можливостями поетики такого штибу, розрізненням двох засадничих понять теорії літератури: антропології літератури й літературної антропології; з одного боку, це основоположні антропологічні підстави творчості, з іншого, антропологічні аспекти літературних категорій і структур; у зв'язку із цією дихотомією Р. Нич пропонує поняття *антропопоетики* як можливості перетину семантичних й онтологічних кордонів тощо. Проаналізовано також погляди М. Врублевського, Ґ. Ґадамера, Ж. Налевайк, М. Попель, П. Сіткевича, Г. Яусса та ін. Окреслені погляди допомагають враховувати унікальні аспекти літератури й людської культури відокремлено від загальних моделей чи конструкцій, що могли б залучити їх до загальних антропологічних теорій чи концепцій. В. Ізер, використовуючи метафору літератури як дзеркала, зазначив, що те, що ми спостерігаємо, може змінюватися навіть унаслідок самого спостереження. Це сприяло аналізові науковцем ролі літератури у формуванні особистості: німецький філолог-англіст відмовився від ідеї виховання завдяки накопиченню енциклопедичного знання, запропонувавши

концепцію самоосвіти, що ґрунтується на внутрішній саморефлексії, спрямованій на розширення розуміння світу поза нашими повсякденними межами.

Хай там що, а природу Шульцевої поетики треба пояснювати рецептивною естетикою. Саме вона увиразнює антропологічний складник застосованих письменником прийомів і поетологічних засобів. Адже вимисел, фантазування безпосередньо пов'язані із запропонованою В. Ізером концепцією антропології літератури як множинних віртуальних світів.

Дослідження доробку Бруно Шульца в контексті категорій четвертого підрозділу **«Текст – контекст – інтертекст. Багатовимірність польського модернізму»** уможливлює залучення індивідуального авторського світосприйняття до антропологічного тезаурусу польського літературного модернізму. Літературознавче висвітлення цієї проблеми демонструє органічне зрощення художньої творчості й філософії, які почергово намагаються наблизитися до розуміння шульцівського світу. Студіювання творчого доробку Шульца неможливе без розуміння природи тексту й зумовлених ним суміжних понять. Модернізм передбачає переосмислення природи художньої цілісності, докорінну зміну текстури, уявлень про творчий акт як про деміургічний, поєднаний із втручанням сторонніх сил, невідривно пов'язаний із психологією творчості, визріванням письменницького задуму, його суб'єктивними чинниками й імпульсами. Знана теоретикиня літератури М. Моклиця в новаторській праці «Модернізм як структура: філософія, психологія, поетика» зазначає, що є «всі підстави для накладання схеми психологічних типів на модернізм як певну цілість в історії культури»; неабияке значення надається зв'язку психології з філософією. Окремі судження дослідниці проливають світло на особливості авангардної поетики й химерного світу письменників-модерністів і можуть бути застосовані до вивчення сюрреалістичної стилістики Шульца. Значну увагу науковиця приділяє психології творчості, що вможливлює інтерпретацію прози Шульца в архетипічному контексті.

У підрозділі заналізовано програмні праці Ю. Крістевої «Руйнування поетики», «Текст роману», «Поезія і негативність», «Революція поетичної мови»: у контексті нашого дослідження надзвичайно продуктивною у застосуванні до творів Шульца постає, зокрема, ідея «книги у книзі» / «книги книг» як особливої структури, текстового утворення, форми цілісності; згадана форма тексту в тексті цілком придатна для розуміння жанрової природи; розвідки Р. Барта «Смерть автора», «S / Z», «Від твору до тексту», «Задоволення від тексту»: ідея про визначення тексту як тканини, плетива, зітканого із цитат; тексту як простору, де взаємодіють різні види письма, кожен з яких не є панівним; саме ця концепція докорінно змінює наші уявлення про природу художнього тексту, у якому Автор витісняється Скриптором, зосередженим не на креації, а передусім на грі знаками, тому значна роль у їхньому декодуванні відводиться читачеві, який упорядковує, структурує і переводить сукупність знаків у рецептивну площину; розвідки А. Малиновського, присвячені в контексті модерністської естетики, зокрема, і прозопису Бруно Шульца. Завдяки такому аналізу висновуємо: літературна антропологія передбачає дослідження феноменів творчої діяльності людини, підданих не лише філософській, психологічній, соціологічній рефлексії, а й зосередженій на духовному житті біографічного автора й об'єктивованого у творі

життєвого змісту. Актуалізація ціннісного (аксіологічного) підходу зумовлює дослідження глибинних змістових прошарків художнього твору. Найважливішим тут залишається засадниче питання, з якою метою творець конструює віртуальний світ, художню модель як утілення принципово нової філософії тексту. Майже всі дослідники солідарні в тому, що література – це мистецтво прискіпливого аналізу антропологічних феноменів. При цьому важливо розрізняти літературну антропологію, антропологію літератури й культурну антропологію. Літературна антропологія зосереджена на вивченні саме людиноцентризму в тексті, його проявах у співвідношенні з дійсністю, системою духовних настанов і пріоритетів; натомість антропологія літератури концентрується на специфіці акту творення, на механізмах функціонування естетичної свідомості в читацькій рецепції; культурна антропологія вивчає поведінку людини й результати її діяльності. У зв'язку із цим бінарні опозиції в тексті – цілком надійне знаряддя для пізнання амбівалентної та багатовимірної реальності письменника. Жіноче – чоловіче, патріархальне – матріархальне, архаїчне – новочасне, метафізичне – матеріальне, раціональне – ірраціональне й безліч інших протиставлень проливають світло на вкрай динамічну і строкату картину світу Шульца.

Послуговуючись ґрунтовно проаналізованими концепціями знаних на світовому рівні дослідників, у наступних розділах монографії авторка пропонує власне (у певний спосіб осучаснене) бачення шульцівського різновекторного прозового дискурсу.

Другий розділ праці **«Моделі конструювання біографії / автобіографії у просопографічному і прозовому дискурсі Бруно Шульца»** містить насамперед з'ясування питань (авто)біографічного спрямування: ідеться про мистецько-національний, професійний, педагогічний, літературно-критичний, перекладацький складники шульцівського просопографічного й літературно-літературознавчого дискурсів. Проблему з'ясування ідентичності Бруно Шульца в контексті літературної антропології (у найширшому сенсі поняття *ідентичність*) наразі можна вважати «вічною» темою в царині світового шульцознавства. Численні дослідники намагаються визначити (кожен по-своєму) центральні точки шульцівської ідентичності / конструювання (авто)біографії як у просопографічному, так і прозовому дискурсі митця, про що, зокрема, свідчить велика кількість наукових розвідок останнього десятиліття. Версії шульцознавців у чомусь перегукуються, іноді – різняться одна від одної, але основну їх значущість вбачаємо саме в доречності сприйняття всіх варіантів / пропозицій загалом, оскільки саме такий комплексний підхід і відповідає «множинності інтерпретацій» Бруно Шульца (С. Росєк), яку нам «запропонував» сам Майстер.

Національно-мистецький аспект проблеми з'ясовано в першому підрозділі «**Ідентичність Бруно Шульца: національний і онтологічний виміри»**: дотепер залишається дискусійнім і потребує окремого опрацювання через певний «різнобій» шульцівської ідентифікації проблема визначення приналежності Бруно Шульца до конкретної національної літератури (підпункт ***1.1. Національно-культурні сегменти ідентичності Бруно Шульца***); проблемним залишається також питання щодо його професійної ідентифікації (підпункт ***1.2. Професійна ідентифікація Бруно Шульца***).

Питання про приналежність Бруно Шульца до національної літератури – якої? Єврейської? Польської? Німецької? Української? Чи врешті-решт взагалі галицької, якщо така існує? – дотепер не має єдиної «правильної» відповіді, оскільки належить до таких, які власне і не можуть її мати. Відповідей може бути відразу декілька, залежно від того, хто, де, перед ким і з якою метою це питання ставить чи відповідає на нього. Численні думки із цього приводу можна об'єднати в кілька груп: 1) *«песимістичний»* підхід – точно визначити, чиїм митцем насправді є Бруно Шульц не можна; 2) прибічники *«центристського»* підходу вважають Шульца або єврейським митцем, або польським, або українським тощо; звичайно, спадщину Бруно Шульца можна прив'язувати лише до однієї традиції, але така мистецько-*національна* ідентифікація не буде повною; 3) *«поміркованому»* підходу притаманне комбіновано-національне – польсько-єврейське, польсько-українське, єврейсько-українське, польсько-єврейсько-українське тощо – наповнення візитівки Бруно Шульца; 4) згідно з *«понаднаціональною»* позицією Бруно Шульц є класиком європейської культури; митцем світового рівня з Дрогобича, який писав польською мовою; унікальним взірцем єдності культурних надбань усього світу; 5) *«оптимістичний»* підхід (комплексний): Шульц – національний митець з польською (єврейською, українською, німецькою) домінантою (домінантами) залежно від основного критерію (основних критеріїв), яким(и) послуговуються при визначенні національної ідентичності; 6) окремі науковці представляють Шульца-галичанина чи Шульца-дрогобичанина, оприлюднюючи галицько-шульцівську відповідь на питання, що досліджують. Потрібно зважати й на самовизначення митця: Бруно Шульц, за свідченнями науковців, синтезуючи польську і єврейську ідентичності, репрезентував себе поляком і вважав польським письменником.

На жаль, у контексті національної ідентифікації митця дотепер найбільш дискусійною залишається проблема українськості Бруно Шульца та його місця в українському культурно-мистецькому просторі: трапляються розважання від (цитуємо) «І надалі чути дещо невдоволені голоси ревнивих українських патріотів: „Шульца нам іноземці насадили і носяться з ним, нема ради…"» (О. Веретюк) до «Етнічний єврей, він обезсмертив себе в літературних текстах, написаних польською мовою … Це також наш вітчизняний митець, який творив в Україні й, зокрема, для України» (Є. Нахлік). Для розв'язання проблеми про спосіб організації, розбудови й розвитку взаємовпливів і взаємовідносин членів бінарної опозиції *Бруно Шульц* ↔ *Україна, Бруно Шульц* ↔ *українськість* послуговуємося комплексом критеріїв, як-от: мовний критерій; самоідентифікація митця, бажання письменника бути часткою, елементом національної літератури; вклад у розвиток національної культури, вагомість такого вкладу для внутрішнього й зовнішнього статусу української літератури; тематика творів і реалій; родовід майстра слова (походження) та його місце народження; ставлення до цього питання безпосередньо читачів тощо. Висновуємо: Бруно Шульц – це наша українська різноманітна культура, глибоко вкорінена у світовий контекст; це наша українська пам'ять, це наше минуле, теперішнє й майбутнє, за яке потрібно боротися, яким треба пишатися і яке потрібно зберегти для нащадків, бо Шульц того вартий!

Отже, проблему національної ідентифікації Бруно Шульца можна вирішити, по-перше, лише спираючись на комплекс критеріїв, враховуючи різновекторні

аспекти; по-друге, об'єктивно вирішити її допомагає феномен галицького пограниччя, зокрема галицького літературного пограниччя, з його багатонаціональністю й мультикультурністю, представником якого вважають Бруно Шульца всі, без винятків, зацікавлені у вирішенні цього питання. По-третє, національний мистецький складник візитівки Бруно Шульца, оперуючи сучасними термінологічними реаліями, потрібно формувати завдяки включенню, а не виключенню: краще, якщо Шульц належатиме світовій культурі, світовому культурно-мистецькому просторові з певною національною конкретизацією залежно від предмета, об'єкта, мети й завдань дослідницького наративу того чи того автора. У широкому розумінні Бруно Шульц, без жодних сумнівів, належить до канону світового мистецтва, у вузькому сенсі – це галицький польськомовний митець єврейського походження з українського нині міста Дрогобича, що на Львівщині.

Проблемним залишається також питання щодо професійної ідентифікації Бруно Шульца. Майже всі знають Шульца-письменника й Шульца-художника, але зовсім не знають чи то мають поверхові знання щодо багатьох інших професійних шульцівських іпостасей. Аналіз потужного масиву літератури різноформатного спрямування дозволив укласти шульцівський *предметно-систематичний професійний каталог,* який у певний спосіб можна сприймати як класифікацію професійних складників Бруно Шульца; до переліку залучено такі номінації (зірочками* позначено ті професії, які через об'єктивні обставини не стали рівнозначними письменницьким чи образотворчим досягненням): 1) *майстер слова, майстер пера*: а) письменницький компонент: письменник, зокрема письменник-художник, прозаїк, епістолограф чи листувальник, публіцист, журналіст*, мемуарист*, філолог (художнє мовлення); б) літературознавчий складник: літературознавець, зокрема теоретик літератури, літературний критик; 2) *образотворчий складник*: художник чи маляр, чи живописець, зокрема художник-письменник, графік чи художник-графік, рисувальник чи малювальник; ілюстратор; критик-мистецтвознавець*; декоратор*, архітектор*, скульптор*; фотограф*; 3) *освітянський компонент*: учитель чи педагог, філософ чи мислитель, перекладач, науковець*; 4) *образні визначники*: майстер польського слова, лінгвіст-революціонер у польській мові, дрогобицький маестро, шарманник із цинамонового міста, літописець, белетрист у живописі, художник у літературі (художнє мовлення), дрогобицький Сократ, дрогобицький Кафка тощо. Різноманітні творчі зацікавлення Бруно Шульца вражають, і в кожній з окреслених галузей, іноді досить віддалених одна від одної, митцеві вдалося досягнути неабияких висот.

Другий підрозділ **«Антропологія виховання: дидактика й педагогіка Шульца»** присвячено студіюванню шульцівської дискурсу освітянсько-педагогічного спрямування. Про це йдеться в матеріалах підпунктів ***2.1. Освітнє середовище Шульца-учня й Шульца-педагога як антропологічний феномен*** і ***2.2. Педагогічна антропологія Бруно Шульца крізь призму перспективних розважань і наробіток (лексикографічний аспект).*** Як зазначають знані українські шульцознавці, педагогічну діяльність Шульца – а це 18 років з 50 недовгого життя маестро – досліджено найменше, численні студії освітянського спрямування дотепер усе ще не дозволяють цілковито її реконструювати (Б. Лазорак, Л. Тимошенко, Л. Хомич, І. Чава та ін.). Найціннішими джерелами в

царині студіювання шульцівської просопографії освітянсько-педагогічного спрямування є матеріали, збережені у фондах Центрального державного історичного архіву України, м. Львів, зокрема «Особова справа професора державної гімназії імені Владислава Ягайла Бруно Шульца»; «Звіти дирекції Гімназії у Дрогобичі» (= *Sprawozdanie Dyrekcji C. K. Wyższego Gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny*; SDC-KGWD, 1903–1908; *Sprawozdanie Dyrekcji C. K. Gimnazjum im. Franciszka Józefa za rok szkolny*; SDC-KGFJWD, 1909–1910); матеріали Державного архіву Львівської області, зокрема «Класні журнали успішності учнів»; повідомлення міської преси Дрогобича за життя Бруно Шульца тощо. Доповненням і / чи продовженням джерельної бази в такому контексті є аналіз «несподіваних» науково-дослідницьких відгалужень, наприклад, матеріалів розвідки М. Оґоновської, які містять у певний спосіб новітню інтерпретацію деяких аспектів «освітянської» біографії Бруно Шульца: відправною точкою розважань польської шульцологині обрано фінансовий стан письменника, його доходи від освітньо-педагогічної діяльності та їх усебічний аналіз тощо.

Бруно Шульц, попри сумніви, зауваги чи навіть закиди окремих науковців, був талановитим учнем і професійним педагогом, який любив по-своєму все освітянське, мав творчий підхід до виконання педагогічних обов'язків – сьогодні вочевидь ми називали би Бруно Шульца вчителем-(ін)новатором, який і в минулому сприяв, сприяє й у сьогоденні розвиткові Дрогобича як освітянського центру українського й міжнародного масштабу й розвитку освітянської галузі загалом.

У контексті перспективного впливу шульцознавчого дискурсу на розвиток сучасного літературознавства й потужної суголосності шульцівського дискурсу із сьогоденням доречною є презентація системи «шульцівських» літературознавчих термінів, підґрунтям творення яких є ім'я та прізвище митця: використання цих термінологічних одиниць у теоретичних і практичних дослідженнях, які присвячено різноаспектному аналізу життя і спадщини знаного митця, а також у навчальному процесі закладів освіти під час вивчення дисциплін філологічного спрямування, є одним із проявів шульцівських впливів на розвиток сучасної шульцології та освітянсько-дидактичного простору загалом. «Шульцівські» терміни дотепер не зафіксовані сучасними українськими словниками літературознавчих термінів; потрактування зафіксованих термінів у шульцознавчих студіях здебільшого не наводяться, окремі терміни трапляються в наукових розвідках у лапках тощо. Сьогодні в центрі обширу термінологічної літературознавчої лексики, якою послуговуються дослідники творчості Бруно Шульца, трапляються такі терміни як стабільні, так і умовні; як однослівні, так і багатокомпонентні, як-от: *«Біблія» шульцоманів, «бруновага», бруношульцівські рефлексії, бруношульцоманія, «дешульцизація», дослідник-шульцознавець, емпірична шульцологія, Міжнародний Фестиваль Бруно Шульца у Дрогобичі, місто Шульца, Словник Шульца, теоретичне шульцознавство, українська шульцологія, українське шульцознавство, Шульцґейт, шульцеман, шульцеманія, шульцеподібність, шульцопоклоніння, шульцефіл, шульцефілія, «шульціада», шульціана, шульціанець, Шульцівська енциклопедія, шульцівський бум, шульцівський синдром, «Шульцівський словник», шульцівський твір, Шульцівський Фестиваль у Дрогобичі, шульцівсько-польськомовна проза, шульцівсько-польськомовний дискурс, шульцогенеза,*

шульцознавець, шульцознавиця, шульцознавство, шульцонетографія, Шульцландія, «шульцоїд(и)», шульцоїдна література, шульцолог, шульцолог-новатор, шульцологія, шульцолюб, шульцоманство, шульцофілія, шульцофільство, шульцофоб, шульцофобія, Шульцфест тощо (загалом нами зафіксовано наразі близько 150 термінологічних лексем). Лексикографічно оформлений такий фактичний матеріал, безперечно, стане у пригоді всій шульцівській спільноті.

Актуалізація різноманітних лексикографічних досліджень, монографічних описів тих чи тих реєстрів слів, у нашому випадку шульцівських літературознавчих термінів, цілком логічно збігається з актуалізацією українських національно-культурних цінностей. Дуже слушним у такому контексті є вислів Івана Франка, який був упевнений у тому, що «кожна літературна мова доти жива, і здібна до життя, доки має можливість … вписати в себе всі культурні елементи сучасності, значить збагачуватися новими термінами та висловами, відповідними до прогресу сучасної цивілізації…».

У третьому підрозділі **«Способи ідентифікації Бруно Шульца: літературна (анти)критика й перекладацький дискурс»** заналізовано проблему критичного сприйняття та інтерпретації ідей Шульца у світовому шульцознавстві, яка досі залишається предметом різних наукових дискусій (підпункт ***3.1. Літературно-(анти)критична рецепція постаті і творчої спадщини Бруно Шульца***), а також презентовано найновішу ідентифікацію перекладацького шульцівського дискурсу наукометричного спрямування й наголошено на помилках, неточностях, прогалинах, «білих плямах» (М. Кітовська-Лисяк) у потужній шульцівській перекладацькій царині (підпункт ***3.2. Ідентифікація Бруно Шульца крізь призму найновішого перекладацького дискурсу***).

Дослідження зазначених у підрозділі проблем дозволяє акцентувати: без у певний спосіб оновлених літературно-критичної (анти)шульцівської та перекладацької, зокрема українськомовної, моделей конструювання біографії / авто-біографії Бруно Шульца в контексті сучасного шульцівського дискурсу наукові розвідки такого спрямування виявляються обмеженими й неповними. Оприлюднені як нові, так й оновлені систематизовані матеріали окресленого спрямування сприяють осучасненню (у позитивному сенсі) шульцівсько-українського перекладацького й шульцознавчого дискурсів, що, зі свого боку, пришвидшує повернення Бруно Шульца до українського культурного сьогодення, а також розвиток світової шульціани загалом.

На сьогодні, коли ім’я митця відомо у всьому світі, коли шульціана в царині творів про Бруно Шульца має тисячі напрацювань, коли українськомовний дискурс безперервно поповнюється і в галузі перекладів шульцівських творів, і в площині творів про Бруно Шульца, навіть за таких сприятливих умов ім’я Бруно Шульца, по-перше, не є загальновідомим в Україні, як, скажімо, імена Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Василя Стуса та ін., по-друге, серед тих, хто знайомий з постаттю і творчою спадщиною митця, чимало таких, хто її не розуміє і / чи не сприймає. Недостатня обізнаність із Бруно Шульцом на українських культурних, мистецьких, науково-дослідницьких й освітянських теренах є підґрунтям спостережень, здійснених станом на 2022 рік. Про це, зокрема, свідчать результати наших соціологічних досліджень: 1) завдяки організації та проведенню

соціологічного дослідження «Місце Бруно Шульца в українському культурно-мистецькому просторі» з метою визначення рівня обізнаності громадян України із життєписом і письменницькою спадщиною Бруно Шульца з'ясовано, що відомо ім'я Бруно Шульца для 45,72 % інформаторів, невідомо – 54,28 %; 2) зібрана завдяки локальним опитуванням серед здобувачів вищої освіти, які навчаються за ОП з базисним компонентом *польська мова та література,* фактуально-оцінна інформація свідчить про те, що знайомі із життєписом і творчістю Бруно Шульца, читали його оповідання 45,75 % респондентів, і на питання *«Ваше особисте ставлення до постаті Бруно Шульца?»* вони дали такі відповіді: позитивне – 60,48 % інформантів, негативне – 14,37 %, нейтральне – 16,17 %, не замислювався (не замислювалася) – 8,98 % учасників.

Творча спадщина Бруно Шульца була й залишається об'єктом постійної уваги критиків і літературознавців у всьому світі, особливо в Польщі й Україні. Ставлення до митця завдяки об'єктивним і / чи суб'єктивним чинникам постійно змінюється, проблема потребує окремого обговорення, тож історія стосунків Бруно Шульца з (анти)критикою також потребує в певний спосіб узагальнення й систематизації, визначення домінанти й основних напрямів.

У монографії презентовано еволюцію шульцівських студіювань літературно-критичного спрямування, зокрема в польському й українському шульцознавстві у хронологічному аспекті з окресленням періодів (фаз) літературно-критичної рецепції Бруно Шульца: **I.** *Літературно-критична довоєнна рецепція* → • 1934–1939 рр. – 6 років; приблизно 60 рецензій, нарисів і статей; добірку текстів уміщено в «Шульцівському словнику»; **II.** *Літературно-критична повоєнна рецепція* → • 1945–1955 рр. – Польща; • 1945 – початок 1980-х рр. – Україна; ↔ Кількарічне майже цілковите мовчання про Бруно Шульца за часів комуністичних режимів у країнах колишнього соцтабору; • 1956 р. – початок шульцівської, за висловом Ю. Андруховича, реновації, чи глобального оновлення, у Польщі + т. зв. *бруношульцоманія* за межами Польщі, насамперед завдяки вдалим перекладам шульцівських творів; • 80-ті рр. XX ст. – Україна: Бруно Шульц. Повернення; **III.** *Сучасна рецепція* → • Кінець XX ст. – дотепер. Студіювання проблеми літературно-критичної рецепції прозових творів Бруно Шульца дозволяє висновувати: ім'я Бруно Шульца важливе для сучасного літературно-мистецького дискурсу, його твори знову і знову переосмислюють, шукають нові підходи до онтологізації його творчості. Ситуація щодо взаємостосунків між (анти)критикою і Бруно Шульцом змінюється на користь позитивного сприйняття постаті та творчої спадщини галицько-польського письменника єврейського походження як у світовому шульцознавстві загалом, так і в українському зокрема.

Одну з основних проблем українського шульцознавства – відсутність до недавніх пір повного зібрання українськомовних перекладів творів митця – успішно вирішено: на сьогодні всі твори Бруно Шульца, написані польською мовою, перекладено українською. У монографії наведено найповнішу інформацію щодо шульцівського перекладацького дискурсу наукометричного спрямування. Кількість перекладачів оригінальних прозових шульцівських творів на сьогодні (з елементами стислої рецепції) – 17: Ю. Андрухович, А. Бондар, С. Бреславська, О. Бунда,

Т. Возняк (зокрема під псевдонімом Тарас Матіїв), Л. Герасимчук, І. Гнатюк, Т. Думан, О. Корчинська, В. Меньок, А. Павлишин (псевдонім Андрюс Вишняускас), Л. Скоп, Б. Струмінський, Г. Хорунжа, А. Шкраб'юк, М. Яковина, М. Ярмолюк. З'ясовано кількість перекладів того чи того оповідання, а також кількість перекладених оповідань того чи іншого перекладача тощо.

Наявність значної кількості українськомовних перекладів творів яскравого представника галицького літературного пограниччя першої половини XX ст. Бруно Шульца (і про Бруно Шульца) засвідчує їх затребуваність і важливу роль як неодмінного чинника спілкування між представниками різного лінгвокультурного простору, зближення народів, взаємозбагачення різних культур. Наукометрична інформація вочевидь допоможе шульцологам, зокрема майбутнім перекладачам, заощадити час при обґрунтуванні вибору конкретного художнього твору Бруно Шульца для перекладу чи подальшого докладного й ретельного дослідження всіх чи окремих перекладів того чи того тлумача.

Натомість з'являються нові питання, які наразі потребують вирішення. Чи є перекладені з польської мови твори Бруно Шульца надбанням української культури? Чи органічним є Бруно Шульц для української мови? Чи не втрачається шульцівська «поезія в прозі» при перекладі (Шульц наполягав на тому, щоб не ділити літературу на поезію і прозу, а свою літературну творчість презентував як прозу поетичну)? Який художній переклад більш «український», відповідає основним вимогам до перекладу художньої літератури й повністю зберігає ідіостиль Бруно Шульца? Чи вдалося перекладачам зберегти шульцівський контекст і передати іншу мовну дійсність, іншу епоху? Якою мірою той чи інший переклад шульцівської прози впливає на точність і глибину досліджень конкретних шульцознавчих проблем? Чи не краще послуговуватися всіма українськомовними перекладами, які є в наявності, зокрема й у порівняльному контексті, спираючись вочевидь на оригінальні шульцівські тексти? У монографії зроблено спробу в той чи той спосіб відповісти на ці й подібні запитання.

У четвертому підрозділі «**Біографія – автобіографія – автонаратив – автоматизація у прозі та есеїстиці Бруно Шульца»** з'ясовано проблеми (не)автобіографічної прози Шульца, особливості шульцівського (авто)наративу й, відповідно, (авто)нарації. Біографія Бруно Шульца щільно пов'язана з його творчим доробком, проте, на жаль, відомі дотепер документи і спогади не є достатніми для повного шульцівського життєпису, тобто, як слушно зауважив С. Росєк, з одного боку, «творчість Шульца пов'язана з його біографією, а та, своєю чергою, прочитується у перспективі творчості», а з іншого, Бруно Шульц «є людиною з біографією прихованою, розпорошеною, розмитою. Тому біографія як контекст стає проблематичною, неточною, невизначеною і вимагає від інтерпретаторів немалих зусиль для реконструювання основних біографем». Маємо справу з дивовижним літературно-літературознавчим парадоксом – (не)автобіографічною прозовою спадщиною митця, яка «напрочуд яскраво-суб'єктивна, розкриває читачеві світ головного героя-оповідача так, як не може того зробити жодна автобіографія non fiction» (Н. Колошук). На тім читач, незнайомий з тими чи тими біографічними відомостями про Шульца, навряд чи «вичитає» їх із творів автора, відповідно, про

автобіографічну прозу (у звичному розумінні) не йдеться. Окреслена проблема щільно пов'язана з проблемою жанрової цілісності у прозі Бруно Шульца: твори Шульца з їх сюжетною нестабільністю і фабульною інтеріоризацією, з їх «маніфестацією важливості фрагментів чи уламків, задвірків і смітників» (М. Моклиця) неможливо віднести однозначно до традиційних жанрів. Відомі такі жанрові визначення шульцівських творів: *новела*, зокрема *лірична новела*, *оповідання*, *оповідка*, *повість*, *автобіографічна повість*, *«наче-роман»* (Є. Фіцовський), навіть *автобіографічна епопея* (Є. Фіцовський) тощо. Креативна комбінація традиційних форм, їх оригінальна трансформація і визначає читацьке розуміння шульцівського дискурсу. Сам Шульц вважав свої твори «… автобіографією, або радше духовною генеалогією, генеалогією kat'exochen, позаяк <вони – *допис Н. М.*> виказують духовний родовід аж до тієї глибини, де він поринає в міфологію, губиться в міфологічній маячні». Як результат, з'ясовуємо, що «жанрова форма у прозі Шульца – відкрита як у сенсі творення, так і для сприймання, позаяк потребує читацьких зусиль для подолання невидимих перешкод між свідомістю суб'єкта мовлення та адресата» (Н. Колошук). У контексті авто(біографії, наративу, тематизації) твори Бруно Шульца потрібно сприймати не як власне саможиттєпис, чи автобіографію – класичний літературний жанр, головним героєм якого є сам автор, а, імовірніше, як твори, позначені автобіографізмом. Ідеться про тексти, наративні контексти яких містять т. зв. автобіографічну пам'ять, що зберігає інформацію про себе, про події з власного життя і має основне значення для *Я*: це і спогади, і потік свідомості, і філософсько-екзистенційне осмислення реальності тощо. Апелюємо до розуміння шульцівського тексту-наративу не лише як до себе-пред'явлення, до себе-репрезентації, як «історії для Іншого», а здебільшого до тексту-(авто)наративу як засобу себе-відшукування, себе-розуміння завдяки себе-прописуванню, «історії себе», вочевидь для себе ж. Бруно Шульц, конструюючи автонаратив, ще раз проживає своє життя, переосмислює здобутки та втрати по-новому, інтенсифікує усвідомлення себе сучасного, конструктивніше проєктує себе майбутнього, а зрештою зводить своє життя в цілісність саме через наратив як засіб саморозвитку особистості й усвідомлення та прийняття власного досвіду та власної особистості. Також лише завдяки наративу автор-наратор досягає такого важливого модусу ідентичності, як наративний, досягає наративної ідентичності. Рівень автобіографізму в оригінальних шульцівських творах, а також у листах і літературно-критичних есе (додаємо: і в образотворчій царині спадщини) суттєво відрізняється: від завуальованого в певний спосіб у культовій літературній дилогії та літературно-критичних есе через (не)усвідомлювальний автобіографізм епістолографічного дискурсу до потужної шульцівської автопортретної серії в контексті образотворчої спадщини Шульца (остання не є предметом дослідження, але за потреби звертаємося до її характеристики).

У третьому й четвертому розділах монографії з опертям на теоретичні праці з культурної антропології, наратології, герменевтики, компаративістики, автобіографічного дискурсу, геопоетики, геокритики, геокультурології, теорії та історії прози тощо авторка вибудовує власну концепцію літературно-літературознавчої шульцівської антропології.

У третьому розділі **«Від химерної поетики до художньої антропології Бруно Шульца»** йдеться про шульцівські феноменологію тілесного, неосяжний оніризм, фантазування, прозовий дискурс крізь призму інтермедіального виміру тощо. В усіх підрозділах у той чи той спосіб увиразнюється, доповнюється, унаочнюється, оновлюється, коригується наявна в сучасному шульцознавстві інформація щодо потужного історико-літературного явища на ім'я Бруно Шульц.

Перший підрозділ **«Феноменологія тілесного: хвороба, травматичний досвід у прозі Шульца»** присвячено цікавій сторінці сучасного шульцознавства – презентації тілесного простору у прозі Бруно Шульца, зокрема тілесно-маскулінній інтерпретації прозопису митця. Тілесність у тканині прозових текстів Бруно Шульца виступає як наратив; тіло, зокрема чоловіче, стає не лише потужним ретранслятором внутрішнього стану людини, посередником у спілкуванні її зі світом, а і свідченням особистісної історії персонажа. У цьому сенсі доцільно простежити антропологічну парадигму маскулінності як маркера і психологічного критерію людських устремлінь. Неабияке значення при цьому набуває історико-літературний контекст. Чоловічі персонажі літературної дилогії Бруно Шульца: головний герой Якуб, прототипом якого є батько Бруно Шульца; дядько Кароль; реальні історичні постаті, переосмислені автором та впроваджені у сюжет твору, серед яких зустрічаємо Франца Йосифа I, Александра Македонського, Луїджі Лучені та ін.; вчитель малювання професор Арендт, доктор Готард, дядько Едвард (усі вони розумні, займають поважне місце у суспільстві, захоплені своєю професією, наукою чи творчістю); Шльома, Еміль, Рудольф, вуйко Єронім, Додо, Едьо – другорядні персонажі з погляду збірок, але головні в оповіданнях, де вони з'являються; збірні маскулинні образи, як-от: група поважних чоловіків-старців з довгими бородами, убрані у традиційний єврейський одяг, які ведуть гідні дипломатичні переговори, поважають слово, на цім контрастують з «простолюдом» та його «бездумною говорильнею», репрезентуючи стриманий, серйозний, професійний тип маскулінності; поодинокі образи чоловіків, які не мають імені, відіграють лише епізодичну роль, є частиною розмитого часопростору та фактично не виконують жодної дії – фотограф, шахист, п'яниця або збірний образ чоловіка за професією – швець, продавець та ін. – усі вони виконують різноманітні ґендерні ролі, реалізуючи при цьому певні (не)стереотипи й (не)маскулінні критерії. Важливу роль відіграє часопросторовий вимір, у якому все це реалізується: реалістичний і (чи) нереалістичний, фантастично-міфологічний, через що чоловічі персонажі можуть набувати іноді абсолютно протилежних маскулінних ознак.

У реальному просторі чоловіки здебільшого самотні, меланхолійні, пасивні, статичні, до того ж пригноблені взірцевою жіночою тілесністю й сексуальністю, на цім нездорові фізично чи психічно. Це призводить до певної відірваності чоловіків від власного тіла й бажань у будь-який спосіб його позбутися (різноманітні тілесні метаморфози шульцівських героїв-чоловіків, поява двійників, перевтілення у тварин тощо існують на межі двох вимірів – реалістичного й фантастичного, а їх здійснення часто відбувається через сон або марення тощо). У реальності чоловічі образи здебільшого мають непривабливий зовнішній вигляд (вони лисіючі, вусаті, товсті чоловіки середнього віку, з великими животами, їм бракує фізичної сили – однієї із найважливіших маскулінних ознак, хоча для тих персонажів, яким автор

симпатизує, Шульц знаходить у певний спосіб різні, так би мовити, «компенсатори». У фантастичному вимірі чоловічі персонажі зазвичай незалежні, імпульсивні, активні, готові до радикальних дій і вчинків, як окремі самодостатні особистості мають яскраву індивідуальність і прагнуть до адекватного самовираження. Цікаво, що інтерес Бруно Шульца до фізичних деформацій, тілесного виродження стосується здебільшого чоловіків (серед жіночих персонажів можна згадати лише божевільну Тлую): шульцівський чоловік залишається зануреним у спаскудженість, мізерність, перетворюється на потворне і скарліле створіння; протиставлений у певний спосіб тріумфальній жіночій вроді.

Згідно з багатовіковою культурною традицією сформовано типові – основні, узагальнені характеристичні риси зовнішності чоловіка: стереотипний чоловік має бути здоровим і сильним фізично. Проєктуючи ці критерії маскулінності на чоловічі шульцівські образи помічаємо, що здебільшого чоловіки Бруно Шульца їм не відповідають. На тім, як би це не виглядало парадоксально, постаті недорозвинених чоловіків з дитячим розумом, як Додо, чи зовнішньо калікуватих, як Едьо, викликають, як нам видається, більшу симпатію й емпатію у читача, аніж будь-які інші персонажі. На репрезентацію шульцівської тілесності впливає не лише сама інформація, а також її емоційна значимість, її інтерпретація, індивідуальні смисли, які можуть бути різними для кожного.

У другому підрозділі «**Оніричний простір: між поетикою сну, уяви й реальністю»** досліджено специфіку оніричного дискурсу прозових творів Бруно Шульца: обґрунтовано наукову доцільність аналізу літературної дилогії Бруно Шульца в онірокритичному аспекті; наведено характеристику особливостей індивідуально-авторського стилю письменника при формуванні оніричного простору; з’ясовано концептуальну роль оніричних компонентів твору; відбудовано типологізацію сновидінь у структурі шульцівських оповідань тощо. Зроблено ґрунтовний аналіз оніричного сегмента шульцівських текстів, а саме: з’ясовано природу оніричного не лише як композиційно-стильового прийому, а як особливої текстової структури; виявлено своєрідність сновидіннєвих парадигм у прозовій творчості Бруно Шульца; визначено особливості оніричних елементів творів Бруно Шульца в їхньому функціональному розмаїтті; досліджено такі модуси оніричного тексту, як хронотопізація, дефрагментація структури дійсності, осмислено ідіостильові стратегії змалювання сновидінь, дискурсивну генезу його оніростилістики.

Третій підрозділ **«Інтермедіальний вимір прози Бруно Шульца в контексті міжмистецького синтезу»** сприймаємо як один із найважливіших у монографії. Перші два підпункти здебільшого теоретичного спрямування: у підпункті ***3.1. Теорія інтермедіальності як маркер тенденцій розвитку сучасної культури*** розглянуто теоретико-методологічне підґрунтя новітньої теорії інтермедіальності загалом, у підпункті ***3.2. Проза Бруно Шульца крізь призму теорії інтермедіальності. Теоретично-методологічні засади й положення*** – у контексті інтермедіальності шульцівської прозової спадщини. Аналізуючи творчість Бруно Шульца на рівні дотичності літератури й інших видів мистецтв із наслідками взаємного обміну, а також на рівні взаємозбагачення, можна виявити яскраві ознаки

інтермедіальності, яку в шульцівських оповіданнях з поліхудожньою структурою унаочнюють:

• очевидні зв'язки із: живописом, фотомистецтвом, архітектурою, скульптурою, навіть з філателістичними уподобаннями митця → підпункт ***3.3. Про симбіоз літератури і просторових видів мистецтв у прозовій творчості Бруно Шульца***.

Основною мистецькою ознакою, яку живопис кореспондує шульцівським оповіданням, є, без сумнівів, колір – розмаїття барв, їх кольорова насиченість. Шульц поширює у власних літературних творах ті значення, які пов'язані із засобами кольору, світла, форми у візуальних мистецтвах, завдяки чому відстеження кольорової палітри, частоти вживання барв, дослідження їхнього символічного наповнення й контекстуальних змін семантики в шульцівських текстах привертало й дотепер привертає пильну увагу шульцознавців. Колір для Бруно Шульца – це в певний спосіб бачення світу (= «сфера душі»), чому сприяє доречне використання письменником-художником Шульцом символіки кольорів і чисельних кольорових асоціацій. Відтак у шульцівському дискурсі нерідко трапляється явище синестезії як сприйняття тих чи тих кольорів водночас і аудіальними, і дотиковими, і смаковими, і тілесними тощо відчуттями. Потенціал кольору в шульцівських мистецьких образах необмежений, зокрема завдяки феноменальній спроможності митця враховувати (між іншим, часто на інтуїтивному рівні) психологічні особливості сприйняття того чи того кольору читачем / реципієнтом крізь призму того чи того кольоропозначення чи кольороносного слова, а також опертя як на традиційні символічні значення кольорів, так і надання тим чи тим барвам одноразових (контекстуальних) значень. Шульц безперервно експериментує з фарбами, кольорами, барвами на сторінках своїх оповідок. Занурення в багатоманітне забарвлення прозових шульцівських текстів породжує неабияке здивування майже на кожному кроці. Здається, що Шульц намагається реалізувати всі без винятку кольори, якими художники користуються при написанні картин і які сам митець не використав у власних роботах, оскільки здебільшого працював у чорно-білій графічній палітрі. Окремі критики, зокрема С. Наперський і К. Вика, навіть закидали Бруно Шульцу, що його проза «розповзається по швах, зшита з барвистих, занадто барвистих, яскравих ганчірок і клаптиків». Проте більшість дослідників вважають Бруно Шульца «видатним колористом», акцентуючи, що в шульцівському «світі барв панує досконалий лад» (М. Куявський, П. Врублевський, П. Субоч-Б'ялек, І. Старонь, А. Като). Шульцівські барвисті замальовки відрізняються кольоровою експресією, постійною зміною ракурсів, сповнені динаміки. У шульцівському тексті колір часто використовується як автономний елемент, що не обов'язково відображає реальність. З іншого боку, письменник-художник час від часу експериментує з колірними схемами, кольоровою гамою, реконструюючи традиційні уявлення про кольорову гармонію. У такий спосіб Шульц виробив свою систему відображення нюансів, які здатні суттєво посилювати сугестію.

Інтермедіальний вимір шульцівської прози розширюється й поглиблюється завдяки доєднанню фотографічного складника. Серед ознак чи властивостей, які фотомистецтво кореспондує (чи то «довіряє») шульцівським прозовим творам, можна виокремити такі: есенційну й розгалужену описовість з інтенсивною зміною

образів; передачу динаміки простору; гру світла й тіні; використання кольору як засобу образного впливу; кадрування – застосування «рамки» як візуальної розмови художника з реальністю; майстерне поєднання документальності з індивідуальними враженнями автора та його світовідчуванням.

Кількість просторових мистецтв, які унаочнюють відповідну кореспонденцію у творах Шульца, збільшується завдяки приєднанню до інтермедіального виміру його прози архітектурного, рідше скульптурного, складників, наявність яких вочевидь не є випадковою. Після закінчення гімназії Бруно Шульц вступив до Львівської технічної школи (сьогодні – Національний університет «Львівська політехніка») на архітектора, однак не закінчив її через труднощі, з якими зіштовхнулася його сім'я: батько серйозно хворів, родинна крамниця збанкрутувала. Утім, саме навчанню у Львівській політехніці на архітектора ми завдячуємо сталими архітектурно-скульптурними візіями в шульцівській прозі. Концептуально важливі архітектурно-скульптурні компоненти помітно підсилюють інтермедіальний складник прозопису Шульца, збільшують естетичність, експресивність, навіть певну унікальність і надзвичайність його творів, підкреслюють зв'язок просторової структури (= мертва матерія) з «істотами» (= жива матерія), на тім межі між цими сферами в Шульца є досить хиткими.

Прикметним є творче використання Бруно Шульцом архітектурної метафорики та її послідовне занурення в техніку письма; композиційна будова й порядок розташування текстів, наприклад, циклу трактатів; використання численних архітектурних термінів (*альтанка*, *анфілада*, *арка*, *архівольта*, *архітектор*, *архітектура*, *архітрав*, *балкон*, *бантина*, *брама*, *будівництво*, *веранда*, *галерея*, *ґонтова стріха*, *димар*, *ескоріал*, *кроква*, *ліпнина, обрус*, *пілястра*, *платва*, *площа*, *проектування*, *розетка*, *фасад*, *фриз, штукатур* тощо), завдяки яким автор у певний спосіб «архітектурно» зображує і вибудовує зміст літературного твору. Акцентуємо на фундаментальних і ґрунтовних знаннях архітектурного спрямування, які є очевидними у Бруно Шульца: Версальський палац – це про славнозвісний палац, колишню резиденцію французьких королів під Парижем, символ могутності, величі й багатства Франції епохи абсолютної монархії; Ескоріал – про католицький августинський монастир XVI ст. і резиденцію іспанських королів, вочевидь Шульц уживає слово в метафоричному значенні – ідеться про великий пишний палац тощо.

У контексті архітектурно-шульцівському багатогранний творчий доробок Бруно Шульца вважаємо також одним із важливих джерел інформації для дослідників архітектурної спадщини Дрогобича і / чи Галичини, оскільки у власних художніх творах митець закарбував різноманітні куточки забудови, подвір'я, хати, господарські будівлі, кам'яниці, церкви, каплиці тощо. Практична потреба звернутися до шульцівського дискурсу як до джерела архітектурної інформації набуває нагальності, зокрема, у зв'язку з укладанням різноманітних туристичних путівників про Шульца й шульцівський Дрогобич.

Якщо зайняти позицію прибічників філателії не лише як захоплюючого хобі чи науки, а як і різновиду мистецтва, то варто до інтермедіального шульцівського дискурсу додати ще й царину філателістичну. Це про альбом марок як «компендіум знання про світ, збірник метафоричних образів, а водночас мапу, що веде у незвідані краї» (I. Łysik). Філателістична тема стала приводом для монтажної структури

«Весни», і була використана для конструювання та пояснення реальності. Колекція Рудольфа є в певний спосіб дороговказом і цеглинкою весни, що пробуджується;

• зв'язки з музикою → підпункт ***3.4. Діалог літератури й музики в шульцівських творах***.

Просопографічний шульцівський контекст певною мірою свідчить про те, що в житті Бруно Шульц дуже добре знався на музиці. Достатньо звернутися до літературно-критичних нарисів митця, до тих фрагментів, які присвячені «музичним коментарям» Бруно Шульца. Нариси Шульца «Нова книга Кунцевичевої» і «Анексія підсвідомості (Зауваги про «Чужоземку» Кунцевичевої)», присвячені творам Марії Кунцевичевої (Кунцевич), у яких Шульц-критик акцентує на майстерності музичних транспозицій незрівняної краси у прозових творах польської письменниці, завдяки яким авторка «досягає вершин найчистішої лірики, самого екстракту поезії»; або характеризує прозріння головної героїні «Чужоземки», талановитої, хоч і не до кінця освіченої скрипальки Ружі, вільно послуговуючись музичною термінологією на рівні високопрофесійного музиканта.

В оповіданнях Бруно Шульца музична субстанція є дуже потужною: письменник-художник з дивовижною наполегливістю інкорпорує її в змісто / форму власних літературних творів. Як знаний письменник-модерніст, тяжівший до психологізму, Бруно Шульц перше місце в царині відображення внутрішнього суб'єктивного світу людини віддавав саме музиці, зважаючи на рідкісну здатність цієї мистецької стихії передавати невичерпний спектр і різноманітні нюанси людських почуттів, яким до того ж були притаманні постійні й безперервні зміни. Цікаво, зокрема, що музичний компонент буквально промальований на обкладинці другої збірки письменника «Санаторій під клепсидрою» (у перекладі М. Ярмолюка), яка сприймається як оригінальна живописна (малярство) увертюра (музика) до збірки оповідань (література).

Категорія звучання в мистецькому світі Бруно Шульца має онтологічний статус: звук у той чи той спосіб маркує простір, організує, упорядковує світ завдяки використанню багатьох формотворних прийомів → контраст, повтор, наростання (= муз. крещендо – збільшення сили звуку), поступове зменшення (= муз. декрещендо) і спад (= муз. димінуендо – зменшення сили звуку) наративної оповіді, асоціації, аналогії, монтаж, структурний паралелізм тощо. Форми і способи прояву звучання в текстах Шульца різноманітні, вони представлені у варіантах від звуконаслідування до багатозначних образів, наділених семантикою акустичного. Сам автор-оповідач присутній у тексті дилогії лише як голос, якась ідеальна субстанція. Трапляється розмаїття інших виявів музичності, до того ж присутні вони на різних текстуальних рівнях, зокрема на рівні використання численних тропів з опертям, зокрема, на лексику з музичної царини. Письменник навдивовижу віртуозно «музикує словами», імовірно, з метою досягти ідеального відтворення музичного духу й мелодійної атмосфери вербальними засобами. Надзвичайно значущим у Шульца є чуття слуху, про що свідчать мотиви шуму («Книга», «Санаторій під клепсидрою»), взаємодії шуму і слуху («Весна»), слуху, що є засобом пізнання тих чи тих смислів у глибині явищ; промовисто відтворюються звукові / слухові враження від розмаїття природи. Неабиякого значення в Шульца

набувають образи-персонажі музичних інструментів; трапляються й одночасні алюзії до форм і назв музичних інструментів. Очевидно, можна говорити про оригінальний авторський оркестр у художньому доробку Бруно Шульца, складниками якого є і старовинні, і народні музичні інструменти, і т. зв. концертні тощо, що, з одного боку, є прекрасним свідоцтвом щодо обізнаності автора в цій сфері, а з іншого – безмежної віри в силу музики, її виражально-творчі можливості. Семантика музичних інструментальних образів поєднує ту чи ту естетичну інформацію і певний метафоричний сенс філософського спрямування. Постійне звернення до образів музичних інструментів змушує сприймати їх як значущі у структурі шульцівських оповідань: уважаємо їх цінними полісемантичними символами, які неявно, імпліцитно втілюють музичну тему й протистоять однозначному оцінюванню шульцівського дискурсу, залишаючи можливість варіативності трактування;

• зв'язки з театром і кіно → підпункт ***3.5. Про синтез літератури і просторово-часових видів мистецтв у прозі Бруно Шульца***.

І безпосередньо, й опосередковано – завдяки фотомистецтву – шульцівський прозовий дискурс перегукується з мистецтвом театральним і кіномистецтвом. Маркери наявності театрального контексту у творах Шульца, чи то ознаки шульцівського «перекладу» мови літературного твору на мову театру: прискіплива увага до театральних залаштункових образів, які в сукупності сприяють поліфонії зображених об'єктів, елементи театрального дійства, елементи театралізації, елементи театральних технологій, сценічні театралізовані прийоми, численні алюзії театрального спрямування тощо.

Література як мистецтво слова й театральне мистецтво в шульцівських прозових творах вдивовижу природно доповнюють одне одного; авторський «театралізований» підхід, який убачаємо у спроможності Бруно Шульца «театралізувати», у певний спосіб розписати на ролі невимовні ліричні переживання, урізноманітнює наративний дискурс оповідань Шульца, збагачує мовленнєвий складник шульцівських творів, сприяє якнайкращому збагненню змісту, сприйняттю і поглибленню розуміння його літературних творів, ба навіть викликає певну зацікавленість до тих чи тих фактів культури, і в першу чергу – до театру. Оповідання Бруно Шульца сприймаємо як маленькі вистави, у яких «грають усі», навіть самі «тихі» персонажі-актори (персонажі – у широкому розумінні терміна), утягнуті в дійство, що відбувається. Відтак це особливий театр, де душею всього є імпровізація. Здається, автор-наратор-режисер готовий до будь-яких змін у «сценарії» і навіть, можливо, передбачаючи реакцію читачів-глядачів на деякі питання, не завжди наперед знає всі варіанти-версії театрального дійства, що розігрується.

Шульцівська театральність, на наш погляд, виявляється й у використанні активних чуттєвих компонентів образу – як зорових, так і слухових елементів, до того ж елементів, які зображуються у стані (драматургічного) руху завдяки емоційно забарвленій «грі» зорово-предметно-слухового ряду. Відтак провідна роль у створенні шульцівської театральності належить деталі – пластично-предметній,

музично-шумовій, контрастуючо-світловій, контрасту різнохарактерних епізодів, активному руху людського тіла й навіть цілої людської маси.

«Кіноприрода» творів Бруно Шульца була помічена вже за життя письменника. К. Міклашевський, сучасний польський музикознавець і кінокритик, захоплений кінематографічністю прози Шульца, називає оповідання Бруно Шульца «розкадровками, написаними поетичною прозою», але водночас помічає «надлишок можливостей, що випливає з пластичної насиченості образу», через що кінематографічно спрямовані шульцівські твори водночас є вкрай складними для екранізації. Кінематографічний ефект шульцівських творів виникає насамперед завдяки аудіовізуальній образності, т. зв. кінематографічній шульцівській поетиці, динамічному характеру оповідок (хоча в певний спосіб оригінальній і специфічній динамічності), а також монтажному принципу організації часу та простору художньо-літературних текстів Бруно Шульца. Маркерами шульцівської кінематографічності слугують такі естетичні засади, прийоми, спеціальні візуальні ефекти мистецтва кінематографії, як-от: особлива насиченість візуальними символами й метафорами та чуттєвими образами, які вочевидь вимагають ґрунтовної інтерпретації від читача; ефекти фокусу, розмитого фону, контрасту світла й тіні, завдяки яким письменник уможливлює відчуття того чи того емоційного стану персонажа-наратора, а також зосереджує увагу читача на конкретному об’єкті, що має особливе емоційне значення для протагоніста; деталізовані описи невербальної мови героїв-персонажів та їхньої зовнішності (→ аналог крупного плану в кіно); використовується лексика кінематографу (*стоп кадр, передній план, наплив, затемнення* тощо); розповідь ведеться від імені персонажа, який за допомогою т. зв. флешбеків (= «стрибки» хронотопу та монтажність) у власне минуле розкриває свої справжні переживання й почуття. Оповідання Бруно Шульца найчастіше характеризують як фрагментовані і / чи еліптичні, що сприймається як аналог монтажу в кіномистецтві; на тім просторово-часова пластична побудова шульцівських оповідок вимагає самостійної читацької реконструкції хронологічних зв’язків між подіями, про які йдеться у творах, а це, як відомо, є основоположним кінематографічним принципом сприйняття того чи того кінематографічного повідомлення. Окремі текстові фрагменти нагадують справжній знімальний майданчик; за допомогою слів Бруно Шульц відтворює аудіовізуальний ряд, немовби перетворюючи читача на глядача.

Проза Бруно Шульца надихала й надихає дотепер кінематографістів на зйомки повнометражних («Санаторій під Клепсидрою», режисер Войчех Єжи Гас, 1973), короткометражних («Життєпис Бруно Ш., витягнутий із шухляди», режисер Аліна Скіба, 1979; «Багаж», режисери Аліна Скіба і Александр Очко, 1979; «Ажіотаж термінових квитків», режисер Аліна Скіба, 1984) та анімаційних («Вулиця крокодилів», режисери – брати Стівен і Тімоті Квеї, 1986) тощо фільмів.

Отже, інтермедіальне студіювання шульцівської прозової творчості в монографії організовано за такими напрямами: 1) Бруно Шульц як митець-універсаліст; 2) кореспонденція мистецтв у прозових творах митця; 3) вплив творів Бруно Шульца на розвиток інших видів мистецтв. Докладно описано ті чи інші маркери шульцівської інтермедіальності. Спостереження, узагальнення, припущення, висновки підтверджено чисельними ілюстраціями з літературних, а також неоригінальних шульцівських творів.

У підрозділі ***3.6. Поліфонічність прози Бруно Шульца як своєрідна «розгерметизація» художніх творів митця*** авторка висновує: митцеві вдалося об'єднати «під однією парасолькою» різні види мистецтва, досягнувши в певний спосіб вищої гармонії: проведений аналіз ілюструє дієвість міжмистецького синтезу в літературно-художніх творах автора. У контексті шульцівського міжмистецького синтезу відбувається гармонічне об'єднання, взаємодія, взаємовплив різноманітних засобів художньої виразності тих чи тих видів мистецтв у тому чи тому прозовому (= література) творі митця, на тім загалом вони направлені на розкриття різних сторін єдиного змісту й багатократно збільшують силу естетичної дії на людину, на читача. Шульц працює на межі мистецтва слова, проблематизуючи неперехідність цієї межі. Відтак шульцівські прозові твори сприймаються як поліфонічні тексти з певною нейтралізацією міжмистецьких кордонів: з одного боку, це сприяє суттєвому розширенню емотивно-смислової та естетичної палітри шульцівських засобів, проте водночас такі тексти чекають читача високої освіти та культури, спроможного до відповідного сприйняття шульцівських міжмистецьких інновацій. Отже, (пере)прочитання художніх творів Бруно Шульца в контексті інтермедіальності відображає багатовимірну сутність шульцівського прозопису, оскільки все, про що йдеться, сприймається в кількох площинах, з кількох ракурсів водночас; концептуально важливі інтермедіальні компоненти збільшують естетичність, експресивність, унікальність і надзвичайність шульцівських творів.

У четвертому розділі **«Текстові моделі в художній прозі Бруно Шульца. Наративна ідентичність»** усебічно схарактеризовано прояви текстуальних проєктів про Галичину як культурну географію і територію пам'яті; дрогобицький текст як полілог культур; як претекст для подальших студіювань шульцівської багатогранної спадщини оприлюднено наробітки авторки в контексті шульцівської рецепції китайського та японського спрямування.

Перший підрозділ ***«Галичина як текстуальний проєкт: співвідношення локального і глобального»*** містить комплексний «просопографічний портрет» Галичини – результат узагальнення й систематизації знань та інформації, репрезентованих під час аналізу концептів *Галичина, пограниччя, галицьке пограниччя, галицькість, галицьке літературне пограниччя, галицька література* як членів концептуальної сфери-системи *Галичина* в пізнавально-концептному форматі оприлюднення матеріалу, що досліджується, як такому, що дозволяє комплексно, об'єктивно й неупереджено узагальнити і структурувати різногалузеву інформацію галицького спрямування в шульцознавчих студіях. Безперечно, концепт *Галичина* має велику кількість компонентів, але акцентуємо лише на тих, які в той чи той спосіб можуть репрезентувати галицько-шульцівські стосунки.

Домінантою науково-дослідницького простору в контексті презентації текстових моделей у художній прозі Бруно Шульца обираємо аналіз структурно-семантичного наповнення концептуальних комплексів Галичина, з одного боку, і Бруно Шульц як видатний галичанин, з іншого, крізь призму їх взаємовідносин і взаємовпливів. Дотепер не з'ясовано остаточно, наприклад, такі питання: «У який спосіб вплинули ознаки і властивості, феномени, асоціативно зумовлені найменування-характеристики, відмінності в історичній, економічній, етнічній, релігійній, культурно-мистецькій, мовній, громадянсько-політичній тощо традиції

концептуальної сфери Галичина на становлення й розвиток одного з найбільш знаних у всьому світі її представника – визначного галичанина Бруно Шульца? У чому полягають зворотній зв'язок та зворотній вплив, якщо такі явища можна виокремити?» тощо. Спробуємо об'єднати дві «історії», з'ясувавши вплив Галичини на Шульца і, навпаки, Шульца на Галичину, схарактеризувавши їхні взаємовідносини завдяки аналізу широкого спектру першоджерел, які дотичні до теми дослідження, і узагальненню інформації, яка наявна в науковому й науково-популярному галицько-шульцівському просторі дотепер.

У дослідженні послуговуємося власним тлумаченням поняття *концепт*: це носій певного обсягу інформації, особлива форма наукового (і не лише) знання, упорядковані системоутворювальні елементи про об'єктивну дійсність, реальність чи вигадані світи та про стан речей у них, іншими словами, точки дотику й перегукування його складників. Взаємовідносини між Бруно Шульцом і Галичиною, без жодних сумнівів, вирізняються чітко; такі щільні стосунки призвели до певних, достатньо суттєвих взаємовпливів між письменником і Галичиною. Об'єднувальною ланкою членів аналізованої бінарної пари є поняття *галицькість*, яке аж ніяк не заперечує єврейське походження письменника чи приналежність його до польської літератури тощо, на тім ідеться про певні особливості в межах одного національного проєкту – українського: так, Галичина, галичанство та їх своєрідна галицькість – це, без сумнівів, про окрему субетнічну групу, яка тривалий час розвивалася майже окремо від основної частини українського етносу й завдяки впливу різноманітних чинників набула помітних відмінностей, викристалізувала власні особливі характеристики, але попри це Галичина (і відповідно галичани, галичанство, галицькість, галицьке пограниччя, галицьке літературне пограниччя тощо) – це частина українського етносу; навіть більше, на нашу думку, наявність відмінностей регіональних, зокрема галицьких, сприяє збагаченню українськості загалом. Бруно Шульц виявив себе талановитим фахівцем у багатьох царинах – саме «плюралізм» талантів наявний у творчості митця. Але основним талантом (у контексті окресленої проблематики) щодо питання про зворотній вплив Бруно Шульца на Галичину насамперед потрібно вважати його талант бути дрогобичанином, галичанином, талановитим, вдячним, люблячим. Упевнені, що завдяки інтерпретації літературної творчості Бруно Шульца в міжкультурному просторі Галичини як культурної географії та території пам'яті шульцівський дослідницький дискурс суттєво оновлюється, зокрема й відповідно до викликів сьогодення. Бруно Шульц – митець незвичайний, оригінальний, особливий, непересічний тощо – це про те, що йому «подарували», чи «кореспондували» Галичина і галицькість з їх винятковістю, інакшістю, надзвичайністю, окремішністю, рідкісністю, своєрідністю, унікальністю. Літературні твори Бруно Шульца наочно підтверджують, що його художній творчості притаманна неординарність в усьому: і у змісті художніх творів, і в авторській концепції, і в художньому відбитті дійсності тощо. Він у відповідь на все те позитивне й добре, що йому дала його Галичина, своєю багатоманітною творчістю крізь призму автобіографічного дискурсу сприяв «поширенню культур, етносів, часом ідей чи системи цінностей» галицького пограниччя (Ґ. Бабінський).

Другий підрозділ **«Дрогобицький текст Бруно Шульца як діалог культур: від інтертексту до пошуку ідентичності»** присвячено проблемі шульцівського

дрогобицького тексту крізь призму (не)наявності діалогу культур. Поняття *дрогобицький текст* щодо Бруно Шульца потрактовуємо по-різному: у вузькому розумінні йдеться лише про оповідання з літературної дилогії, у широкому – про комплексну інтерпретацію всієї творчої спадщини Бруно Шульца, включаючи обидві збірки оповідань, а також епістолярій, літературно-критичні нариси й матеріали просопографічного спрямування. У дослідженні привалює комплексний підхід: домінантною є характеристика оригінального дрогобицького тексту шульцівських оповідок; за потреби звертаємося до біографії митця, його родоводу, а також листів, есеїв і графічних робіт знаного Майстра з Дрогобича. Такий підхід сприяє більшій цілісності, повноті, ґрунтовності й достовірності результатів; такі шляхи прочитання й аналізу презентують творчість Бруно Шульца як єдине ціле.

Щодо вирішення дискусійного питання про (не)існування у дрогобицькому тексті діалогу культур шульцознавці дотепер не дійшли загальноприйнятого рішення. Маємо різні, іноді діаметрально протилежні погляди. У монографії презентуємо дрогобицький текст як зону контакту, перетину, дотику (цивілізаційного, географічного, геополітичного, мистецького тощо) різних культур. Це особливе місце зустрічі культури єврейської, польської, української, німецької тощо. Очевидно, що для того, щоб діалог культур відбувся, потрібна наявність умовного посередника, чинника спілкування, роль якого й виконує саме дрогобицький текст. Припускаємо: Бруно Шульцу вдалося так ненав'язливо, навіть завуальовано організувати відповідне культурне багатоголосся, у такій спосіб представити читачеві особливості культурного співіснування, стосунків і (не)наявності взаємовпливів, який сприяє його адаптації до власних читацьких уявлень, а також засвоєнню, осмисленню, осягненню, залученню його до конкретних історичних традицій різних культур.

У дослідженні окреслено основний методологічний постулат, завдяки якому вважаємо можливим, доцільним і потрібним сприймати й аналізувати дрогобицький текст як діалог культур (інколи очевидний, іноді завуальований): це сенс, який полягає в єдності й поверненні до духовних витоків, що в них ми дозріваємо до розуміння один одного і світу загалом. Схарактеризовано маркери авторської позиції щодо сприйняття тексту як симбіозу польського, єврейського, українського тощо культурних обширів, як взаємодії та перетинів культурних контекстів, цитат й алюзій. Шульцівський дрогобицький текст – це світ більш / менш очевидних, але, безумовно, щільних зв'язків, які існують серед різних культурних ідентичностей.

У третьому підрозділі «**Рецепції шульцівського дискурсу на сходознавчих теренах: ретроспективно-перспективний аспект»** до науково-дослідницького контенту монографії долучено аналіз шульцівського дискурсу, представленого завдяки віддаленим історико-культурним моделям, зокрема літератур Сходу – Китаю і Японії. Оприлюднено загальну канву рецепції польської літератури, інтерпретацій творчої спадщини одного з найвідоміших її представників Бруно Шульца в Китаї та Японії, рецепції, визначеної особливостями тих чи тих китайськомовних чи японськомовних перекладів. Сприйняття шульцівської спадщини в різних за мовою та культурою східних середовищах як найменш досліджений у світовому шульцознавстві аспект вважаємо вартим особливої уваги, нагальним, актуальним і ефективним. Тож розпочинаємо цей шлях уже сьогодні,

запропонувавши в певний спосіб дороговказ – сходознавчу візитівку життєпису і творчої спадщини Бруно Шульца історіографічного (ретроспективно-перспективного) спрямування, що насамперед сприяє активному залученню досягнень східного шульцознавства, зокрема китайського і японського, до світової шульціани.

Історію шульцівсько-китайських (не)взаємозв'язків вибудовано на основі аналізу шульцознавчих студіювань і перекладів шульцівської прози таких знаних перекладачів, як-от: Лу Сюнь, Ю Мо, Ян Сянжун, Ши Ципін та ін. Китайськомовний світ, зокрема Тайвань, Гонконг, Макао, Малайзію із творчістю знаменитого галичанина ознайомили тайванська філологиня й театрознавиця, поетка Лін-Ґурецька Вей'юн і польський художник Павло Ґурецький. Для китайськомовного світу вони запропонували власні інтерпретації Бруно Шульца – такі, що видбивають їх розуміння і прочитання шульцівської прози завдяки відстані, на яку перекладачі «відійшли» від Шульца, щоб якнайглибше зануритися в нього, «злитися» з ним і з його творчістю. Бруно Шульцу «пощастило» й на китайському образотворчому просторі: Шульц у Китаї у певний спосіб сприймається як письменник; набагато менше знають про живописні полотна Бруно Шульца, його мистецькі твори. Щоб заповнити цю прогалину, Гурецькі доречно організовують паралельно з виходом із друку шульцівських прозових перекладів виставки образотворчих робіт Майстра, артфестивалі, які сприймаються як своєрідний претекст до ознайомлення з прозою Бруно Шульца. Загалом можна констатувати, що наразі сформувалася китайськомовна спільнота пошановувачів, знавців, дослідників життєпису і творчої спадщини Шульца. Вочевидь, що докладний, ретельний і скрупульозний фаховий аналіз китайськомовних перекладів шульцівських оповідань ще попереду, він потребує певного часу для читання й перечитування перекладів митця китайською, порівняння з іншими перекладами тощо, але в монографії уже на цьому етапі дослідження наголошено на певних особливостях китайськомовного перекладу шульцівської прози.

Засновником японського шульцознавства вважають Юкіо Кудо, японського поета, перекладача, фахівця-літературознавця зі східноєвропеїстики й полоністики; першого перекладача всіх прозових творів Бруно Шульца японською. Художню й образотворчу спадщину Бруно Шульца студіюють знані японські літературознавці й перекладачі, мистецтвознавці Вакагі Акацука, Коічі Куяма, Тосікі Коїдзумі, Мотоюкі Шибата, Масахіко Ніші, Нарухіко Ніші, Міцуйосі Нумано, Ері Ванаджо, Коїчі Хісаяма та ін. Їхні напрацювання оприлюднено в антології «Світ Бруно Шульца», присвяченій творчості видатного дрогобичанина (ブルーノ・シュルツの世界). Продовжує справу Вчителя його учениця Аріко Като, сфера основних наукових інтересів і зацікавлень якої – славістика, полоністика, зокрема історія польської літератури й мистецтва XX ст., творчість Бруно Шульца, Бруно Ясенського, Зоф'ї Налковської, Дебори Фоґель; часопис «Sygnały» тощо. Серед основних публікацій Аріко Като шульцівського спрямування: монографія «Бруно Шульц: з очей в руки» (カトウ アリコ. ブルーノ・シュルツ—目から手へ・2012), за яку авторка отримала нагороду Асоціації досліджень культури та репрезентації Японії; у 2023 р. вийшов друком

польський переклад цієї оригінальної шульцознавчої наукової студії «Bruno Schulz, modernista z Drohobycza. Księga, obraz, tekst»; «Бруно Шульц і морфологія Ґете» (2014), «Мотив руки у Шульца та Рільке» (2018) та ін.

Східна шульцологія перебуває на початковій стадії свого становлення, хоч очевидно, що зацікавлення Бруно Шульцом у країнах як Близького, так і Далекого Сходу зростає: з'являються нові переклади шульцівських творів, статті про творчість Шульца, про його малюнки, а також про його життя у Дрогобичі. А це у певний спосіб свідчить про те, що культурний діалог між Заходом і Сходом, зокрема в контексті дотику, перегукування й перетину різновекторних культур, можливий, існує й активно розвивається, «провакуючи» подальші студіювання й фаховий аналіз такого діалогу. Відповідно на часі ґрунтовний і скрупульозний аналіз місця й ролі творчої спадщини Бруно Шульца на сходознавчих теренах, з'ясування впливу Шульца на розвиток східних мистецтв, а також (не)поцінування знаної постаті митця світового рівня на Сході, і, навпаки, (не)вплив Сходу на Бруно Шульца, що, своєю чергою, стане поштовхом активного розвитку літературознавчої орієнталістики загалом, багатобарвної, привабливої та яскравої.

У **висновках** викладено результати дослідження відповідно до поставлених завдань. У літературознавстві кінця XX – першій чверті XXI ст. увиразнилися тенденції до розширення простору досліджень, збільшення масштабів дії теоретичної думки, зміни і / чи оновлення методологічних пріоритетів сучасної науки про літературу як у вітчизняному, так і в зарубіжному науково-дослідницькому просторі. Зважання на такі зміни уможливило розмаїтішу репрезентацію постаті і творчої спадщини письменника світової слави з міста Дрогобича, який писав польською мовою, Бруно Шульца. Попри те, що сучасна шульціана в частині *Про Бруно Шульца* на сьогодні є навдивовижу потужною і суттєво перевищує кількість написаних знаним митцем творів, у вивченні постаті і творчої спадщини Шульца трапляються доволі серйозні пустоти, «білі плями» (М. Кітовська-Лисяк), лакуни, навіть хибні версії чи потрактування.

У процесі дослідження шульцівської проблематики нам вдалося заналізувати близько 700 наукових чи певною мірою науково-популярних тощо джерел, вітчизняні чи зарубіжні автори яких так чи інакше, безпосередньо або дотично торкаються шульцознавчих проблем, що, своєю чергою, посприяло з'ясуванню кола вартісних теоретико-методологічних проєктів, які є наразі актуальними щодо впровадження в сучасні літературознавчі студіювання шульцологічного спрямування насамперед у полі міждискурсивності та інтердисцилінарності. Зібрані джерела (у частині *Про Бруно Шульца*) у форматі історіографічного (пере)прочитання заналізовано якомога ретельніше, (архі)критично, з урахуванням різноманітних думок і поглядів, як позитивних, так і негативних аспектів сприйняття постаті і творчої спадщини Шульца, без чого дослідження загалом не може бути об'єктивним і правдивим. У монографії заакцентовано на антропологічному вимірі шульцівської прози, що дає змогу новітнього (пере)прочитання художньо-літературних творів Бруно Шульца, певної систематизації та узагальнення наукових матеріалів у межах існуючих розвідок. Серйозну увагу приділено дослідженню полісемантичного характеру багатовимірного поняття *етнокультурне пограниччя*, оскільки, очевидно, що з

концепцією пограниччя пов’язані уявлення про глибину, об’ємність Шульцевого тексту-палімпсесту тощо. Автобіографічний дискурс Шульца заналізовано в контексті т. зв. автобіографічного трикутника; унаочнено паралелі між світом шульцівського вимислу та реальними подіями з життя письменника. Природу Шульцевої поетики, особливості антропологічного складника застосованих письменником прийомів і поетологічних засобів з’ясовано завдяки конкретним постулатам рецептивної естетики. Розважання про шульцівський *текст – контекст – інтертекст* і, відповідно, багатовимірність польського модернізму уможливили залучення індивідуального шульцівського світу до антропологічного тезаурусу польського літературного модернізму.

Оскільки найкраще зрозуміти й найглибше інтерпретувати творчу спадщину Бруно Шульца можна, послуговуючись шульцівським дискурсом у найширшому розумінні, а також заакцентовуючи на чималій кількості дискусійних чи малодосліджених квестій саме в контексті аналізу життєпису Шульца, досліджено низку питань щодо просопографічної ідентифікації Бруно Шульца: презентовано систематизовану, узагальнену мистецько-національну, професійну й дидактико-педагогічну ідентичності Бруно Шульца, здебільшого з опертям на широке коло документальних джерел. До наукового обігу залучено новий, значний за обсягом, вагомий за змістом фактичний матеріал термінологічно-шульцівського спрямування, евристичний потенціал якого в шульцознавстві, зокрема й українському, безсумнівний. Шульцівські літературознавчі терміни, які з’явилися й з’являються в наукових розвідках, присвячених дослідженню життєвого й творчого шляху Бруно Шульца, й утворюються від антропоніма *Бруно Шульц*, мають тенденцію до подальшого поширення; шульцівська терміносистема є невичерпною, оскільки її необмеженість і невичерпність зумовлені нескінченністю неосяжної багатогранної творчості Шульца. Такі процеси, вочевидь, збагачують термінологічний мовознавчо-літературознавчий загал. Наразі авторка працює над створенням повноформатної версії самостійної лексикографічної праці «Словник шульцівських літературознавчих термінів», аналогів якому лексикографічна наука дотепер не має.

Окремі шульцівські біограми презентовано крізь призму літературної (анти)критики; схарактеризовано відношення в бінарній опозиції *біографія – авто* (*біографія; наратив; тематизація*) у прозовій спадщині Бруно Шульца. Відкориговано і презентовано (у поєднанні зі стислим коментарем) імена всіх сімнадцяти перекладачів шульцівської художньої прози з польської мови на українську.

Інтермедіальний аналіз прозової спадщини Бруно Шульца засвідчив консолідацію образних та жанрових компонентів різних видів мистецтв у літературній творчості Шульца, наявність розгалуженої системи внутрішніх контактних зв’язків із суміжними мистецтвами, розширення в той чи той спосіб суміжних мистецьких прийомів, їхню кореспонденцію у вербальній творчості митця на тлі використання традиційних виражальних особливостей художнього слова – перегукування, взаємопереплетення різних видів мистецтва під шульцівською художньою парасолькою, їхнього відлуння один в одному, ба навіть у певний спосіб змагання, перетину кордонів між видами мистецтв, їхнього діалогу, можливостей

поєднання й функціонування, «суміжного» впливу на реципієнта тощо, що загалом забезпечує шульцівську незбагнену експресію та неперевершену естетичну насолоду від читання його художніх творів.

Рефлексію поняття *Галичина* увиразнює концептуальний аналіз, який уможливлює комплексний аналіз основних когнітивних характеристик й аксіологічних конотацій окресленого концепту. Здійснений аналіз концепту, зокрема з урахуванням значної кількості опрацьованих авторкою різноформатних джерел галицького спрямування, сприяє ґрунтовній презентації «галицької» концептуальної системи, яка дає змогу вичерпно схарактеризувати взаємовідносини *Галичина ↔ Бруно Шульц* і в певний спосіб узагальнити й оновити інтерпретацію літературної творчості Бруно Шульца в міжкультурному просторі галицького пограниччя. Відтак зауважуємо, що шульцівсько-галицькі стосунки потрактовано як двосторонньо інспіровані: оригінального й самобутнього Бруно Шульца з його численними феноменами не було би без непересічної Галичини, багатоголосся галицького пограниччя як особливого місця перетину різних культур, національностей, мов, релігій, цінностей, людського досвіду, вільного й певною мірою мирного їх співіснування, змішування, відкритості одне одному. Знайомство із «життєписом» Галичини сприяє повнішому та глибшому розкриттю змісту прозових творів Бруно Шульца, їх підтекстового змісту, пізнанню реальної дійсності, зокрема галицької, багатства її життєвих асоціацій завдяки оригінальному шульцівському художньому коду; інтерпретація шульцівської творчості без галицької інспірації –неповна і відбувається набагато повільніше. З іншого боку, без Бруно Шульца проблематику українсько-польського чи польсько-українського пограниччя було би презентовано вочевидь набагато скромніше. Проблема багатоаспектна в усіх конкретних її виявах, діалектика таких стосунків теж різноманітна й неповторна: досліджуючи той чи той аспект творчої діяльності Бруно Шульца не можливо не враховувати проблеми таких багаторівневих взаємовідношень і взаємовпливів. Отже, історію шульцівського літературного (і не лише) дискурсу можна в певний спосіб назвати історією Галичини й навпаки: усю багатоманітну спадщину галицького митця Бруно Шульца можна вважати наслідком реальної історії, існування й розвитку полікультурного та багатонаціонального галицького регіону й оригінальним надбанням міфотворчості галичан; значну частку інформації, знань і досвіду галицького спрямування можна асоціювати із шульцівським літературним, літературознавчим, мистецьким і перекладацьким дискурсом, який можна використовувати як джерельну базу досліджень про Галичину. Залучення до подальшого аналізу матеріалів із шульцівських листів, роздумів, статей чи образотворчого дискурсу вможливлює доповнення й репрезентацію діалектики взаємозв’язків Бруно Шульца з Галичиною, сприймання їх крізь призму багатогранної творчості митця.

Впливи творчої спадщини Бруно Шульца на Галичину наявні й дотепер, зокрема в царині промоції галицьких міст: непересічна творчість митця може й сьогодні наповнити будь-яку галицьку промоцію креативним змістом та залучити до процесу широкі верстви як українства, так і представників багатьох іноземних держав. На тім у монографії шульцівський дискурс студійовано в широкому контексті світової культури: загальновизнаним у шульцознавстві є факт, що Бруно

Шульц світову культуру сприймав глибоко і, відповідно, послуговувався її здобутками як потужним органічним компонентом свого художнього світу. У творах митця трапляється чимало ремінісценцій, алюзій із творів світової літератури від Античності й Біблії до шульцівських сучасників, що є підтвердженням продуктивності діалогу Шульца зі світовою літературою, відображенням повсякчасного діалогу культур, неперервності культурних традицій.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ МОНОГРАФІЇ

Основні публікації

Наукові праці, внесені до міжнародної наукометричної бази Scopus:

1. Slabouz V., Butko Y., Mozhoviy L., Nikitina N., Matorina N. Linguistic philosophy in the context of the anthropological turn of culture. *Wisdom*. 2021. № 3. Vol. 19. P. 45–53. DOI: https://doi.org/10.24234/wisdom.v19i3.497

2. Маторіна Н. М. Творчий портрет митця: про багатогранний, самобутній і неперечісний талант Бруно Шульца. *Bibliotekarz Podlaski*. 2023. Vol. 59. 2 / (LIX). S. 99–116. DOI: https://doi.org/10.36770/bp.801

3. Маторіна Н. М. Мистецько-національна ідентифікація Бруно Шульца. *Bibliotekarz Podlaski*. 2023. Tom 61 (LXI). № 4. S. 61–81. DOI: https://doi.org/10.36770/bp.849

4. Маторіна Н. Оніричний простір і проблеми художнього моделювання у прозі Бруно Шульца (англійською). *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2024. № 2 (28). С. 106–125. DOI: https://doi.org/10.32342/3041-217X-2024-2-28-7

5. Маторіна Н. Освітянсько-педагогічний портрет Бруно Шульца на тлі портрета-біограми Дрогобицької гімназії імені Франца Йосифа І. *Poznańskie Studia Slawistyczne. (Centra oświatowo-kulturowe Słowiańszczyzny, IX-XIX stulecie).* 2024. Nr 27. S. 185–204. URL: https://surl.li/vetqeu DOI: https://doi.org/10.14746/pss.2024.27.9

Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»:

1. Маторіна Н. «Корицеві крамниці» Леся Герасимчука – цінний здобуток польсько-українського перекладацького дискурсу в царині шульцознавства: рецензія на переклад збірки «Sklepy cynamonowe» Бруно Шульца. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2022. № 34: *Філологія та цифрові технології.* С. 204–210. URL: http://surl.li/omjje

2. Маторіна Н. М. Галицький літературний простір крізь призму концептів *пограниччя* і *галицьке літературне пограниччя*. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: філологія.* 2022. № 92. С. 104–110. DOI: 10.26565/2227-1864-2023-92-15

3. Маторіна Н. М. Календарно-наративна «просопографія» українськомовних перекладів художніх творів Бруно Шульца. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2022. № 58. С. 295–301. DOI: 10.32841/2409-1154.2022.58.66

4. Маторіна Н. М. Міжнародний фестиваль Бруно Шульца в контексті євроінтеграційних процесів філологічного спрямування. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. Київ: ВД «Гельветика», 2022. С. 74–81. DOI: 10.32782/2710-4656/2022.spec/12

5. Маторіна Н. М. Новий українськомовний переклад оповідання Бруно Шульца «Комета». Рец. на: Шульц Б. Комета: оповідання / Kometa / пер. з пол. О. Корчинської, Г. Хорунжої, Л. Скопа; ілюстрації Тетяни Думан. Дрогобич: Коло, 2022. 120 с.: іл. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія.* 2022. № 3 (5). С. 22–24. DOI: https://doi.org/10.32689/maup.philol.2022.3.4

6. Маторіна Н. М. Роль індивідуальної роботи здобувачів під час вивчення історії зарубіжної літератури (на матеріалі творчості Бруно Шульца). *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: збірник наукових праць. 2022. № 17 (том 1). С. 108–121. DOI: https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259980

7. Маторіна Н. М. Словесно-графічний симбіоз творчості Бруно Шульца. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 26. С. 197–203. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.2.37

8. Маторіна Н. М. Феномен суголосності творчості Бруно Шульца українському сьогоденню. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72). № 6. 2022. Ч. 2. С. 25–32. DOI: https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.6.2/05

9. Маторіна Н. Спадщина Бруно Шульца в контексті євроінтеграційних процесів у сфері філології. *Folia Philologica*. № 4 (2022). С. 78–87.

DOI: https://doi.org/10.17721/folia.philologica/2022/4/10

10. Маторіна Н. Українськомовний перекладацький дискурс (на матеріалі творів Бруно Шульца і про Бруно Шульца). *Нова філологія.* Одеса: ВД «Гельветика», 2022. № 88. С. 50–58. DOI: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-88-8

11. Маторіна Н. Українськомовні переклади шульцівської художньої прози: наукометричний аспект. *Проблеми гуманітарних наук:* зб. наук. праць ДДПУ ім. І. Франка. Серія «Філологія» / ред. кол. М. Федурко (гол. ред.) та ін. Дрогобич: ВД «Гельветика», 2022. Вип. 52. С. 45–52. DOI https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.52.6

12. Маторіна Н. До питання про джерельну базу літературознавчих досліджень шульцівського спрямування. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки».* № 2 (2023). С. 54–59. DOI: https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.2.7

13. Маторіна Н. До питання про місце Бруно Шульца в українському культурно-мистецькому просторі. *Волинь філологічна: текст і контекст*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. Вип. 35: Міжкультурна комунікація. С. 162–181. URL: http://surl.li/oqxwk

14. Маторіна Н. До поняття «феномен взаємозв'язків і взаємовпливів між Бруно Шульцом і Галичиною». *Проблеми гуманітарних наук:* зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія

«Філологія» / ред. кол. Марія Федурко (гол. ред.) та ін. Дрогобич: ВД «Гельветика», 2023. Вип. 53. С. 121–129. DOI: 10.24919/2522-4565.2023.53.15

15. Маторіна Н. М. Використання математичних категорій у літературознавчих дослідженнях (на матеріалі життєпису і творчої спадщини Бруно Шульца). *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: ВД «Гельветика», 2023. Вип. 2 (205). С. 124–130. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-205-18

16. Маторіна Н. М. Галицькість крізь призму поняття *концепт*. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія».* Одеса: ВД «Гельветика», 2023. Вип. 59. Т. 2. С. 167–171. DOI: https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.59.2.38

17. Маторіна Н. М. Дрогобицький текст як мультикультурний художній діалог (на матеріалі літературної дилогії Бруно Шульца). *Сучасні дослідження з іноземної філології:* зб. наук. праць. Ужгород: ВД «Гельветика», 2024. Вип. 1 (25). С. 255–269. DOI: https://doi.org/10.32782/2617-3921.2024.25.255-269

18. Маторіна Н. М. Інноваційні, традиційні й класично-інноваційні форми популяризації літературної спадщини Бруно Шульца. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія».* Харків, 2023. Вип. 93. С. 48–56. DOI: 10.26565/2227-1864-2023-93-07

19. Маторіна Н. М. Катастрофічні мотиви у творах Бруно Шульца. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції:* зб. наук. праць (філологічні науки). 2023. № 21. С. 80–88. DOI: https://doi.org/10.28925/2412-2475.2023.21.9

20. Маторіна Н. М. Концепт «Галичина» як теоретико-методологічне підґрунтя наукових розвідок літературознавчого спрямування. *Нова філологія:* збірник наукових праць. Одеса: ВД «Гельветика», 2023. № 89. С. 172–179. DOI: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2023-89-25

21. Маторіна Н. М. Літературно-критична рецепція антишуль-цівського спрямування (на матеріалі прозових творів Бруно Шульца). *Нова філологія:* збірник наукових праць. Одеса: ВД «Гельветика», 2023. № 91. С. 71–80. DOI: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2023-91-9

22. Маторіна Н. М. Особливості відтворення термінологічної лексики в українськомовних перекладах оповідання Бруно Шульца «Цинамонові крамниці». *Сучасні дослідження з іноземної філології:* зб. наук. праць. Ужгород: ВД «Гельветика», 2023. Вип. 1 (23). С. 171–184. DOI: https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.171-183.

23. Маторіна Н. М. Репрезентація маскулінності в літературній дилогії Бруно Шульца. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. Вип. 63. Серія: Філологія. С. 104–111. DOI: https://doi.org/10.32782/2409-1154.2023.63.23

24. Маторіна Н. Реалізація літературно-біографічного пізнавального контексту Бруно Шульца. *Київські полоністичні студії.* Київ, 2024. Т. XL. С. 394–415. DOI: https://doi.org/10.17721/psk.2024.40

25. Маторіна Н. Український складник на мистецько-національній візитівці. Бруно Шульца. *Проблеми гуманітарних наук*: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія» /

ред. кол. Марія Федурко (гол. ред.) та ін. Дрогобич: ВД «Гельветика», 2023. Вип. 54. С. 60–68.

Статті в наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу:

1. Маторіна Н. Тестовий контроль як метод оцінювання навчальних досягнень студентів з історії зарубіжної літератури (на матеріалі творчості Бруно Шульца). *Dydaktyka polonistyczna*. 2021. NR 7 (16). С. 266–279. DOI: 10.15584/dyd.pol.16.2021.20

2. Маторіна Н. Провінційний світ у творчості Бруно Шульца як елемент авторської концепції. *Studia Wschodniosławiańskie*. Białystok, 2022. Tom 22. С. 79–98. DOI: 10.15290/sw.2022.22.06

3. Маторіна Н. Урізноманітнення лекцій з історії зарубіжної літератури в закладах вищої освіти педагогічного спрямування (на матеріалі творчості Бруно Шульца). *Dydaktyka polonistyczna*. 2022. NR 8 (17). С. 146–160. DOI: 10.15584/dyd.pol.17.2022.14

Праці, що додатково відображають наукові результати монографії:

1. Маторіна Н. М. Бруно Шульц і Україна: відзначення і вшанування 130 років від дня народження визначного митця (матеріали до позааудиторної роботи з історії зарубіжної літератури). *Горбачуківські студії*: матеріали Всеукраїнської заочної науково-практичної інтернет-конференції / [за ред. Д. В. Горбачука, Н. І. Кочукової]. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2022. Вип. 7. С. 158–163. URL: http://surl.li/gsrsg

2. Маторіна Н. М. Бруно Шульц – письменник і художник, який зближує народи (матеріали до позааудиторної роботи з історії зарубіжної літератури). *Modern Research in World Science*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 5–7 серпня 2022 р). Львів, 2022. С. 730–735. URL: http://surl.li/fgtui

3. Маторіна Н. М. До питання про просопографічний портрет письменника (на матеріалі життєпису Бруно Шульца). *Перспективні напрями сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти / відп. ред. А. А. Рубан. Слов'янськ – Дніпро: ДДПУ, 2022. Вип. 14. Ч. 1: Круглий стіл «Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)» (м. Слов'янськ, 14–16 грудня 2022 р.). С. 122–127. URL: http://surl.li/hgtzu

4. Маторіна Н. М. «Шульцівські» літературознавчі терміни як об'єкт термінологічного дослідження (на матеріалі індивідуально-дослідницької роботи з історії зарубіжної літератури). *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*: [збірник]. Одеса: ВД «Гельветика», 2022. Вип. 36. С. 102–106. URL: http://surl.li/hlsvm

5. Matorina N. Bruno Schulz and modernity. *Мова та література в полікультурному суспільстві:* матеріали Всеукраїнської [студентської] науково-

практичної інтернет-конференції (17 листопада 2022 р.). Маріуполь – Бердянськ, 2022. С. 179–182. URL: http://surl.li/hlstq

6. Matorina N. M. On historiography of Schulz studies. *Методологія та історіографія мовознавства:* матеріали IX науково-практичної Інтернет-конференції (м. Слов'янськ, 19–20 жовтня 2022 р.). Слов'янськ: ДДПУ, 2022. С. 52–58.URL: http://surl.li/rltgf

7. Маторіна Н. М. Бруно Шульц і елітарна література: зауваги до теми. *Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 30 грудня 2023 року. Research Europe, 2023. С. 116–119.

8. Маторіна Н. М. Бруно Шульц і культурна євроінтеграція України: «німецький компонент» шульцівського дискурсу. *І Міжнародна науково-практична конференція Таврійського національного університету до 160-ї річниці від дня народження В. І. Вернадського*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16–17 березня 2023 р., м. Київ. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. Ч. 1. С. 167–171. DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-42

9. Маторіна Н. М. Бруношульцоманія шириться китайськомовним світом. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність*: матеріали XVII міжнародної наукової конференції, 14 грудня 2023 р., м. Київ. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 317–321. DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-79.

10. Маторіна Н. М. Лексичні інновації крізь призму перекладацьких адаптацій (на матеріалі творчості Бруно Шульца). *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах*: XI Міжнародна наукова конференції (м. Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 20–21 квітня 2023 р.): матеріали / укладання і загальна редакція О. І. Куварової. Дніпро: Ліра, 2023. С. 104–107. URL: http://surl.li/rkcrs

11. Маторіна Н. М. Літературна творчість Бруно Шульца в науковій інтерпретації Андрія Павлишина. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук:* матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 21–22 липня 2023 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 53–56. URL: http://surl.li/orauk

12. Маторіна Н. М. Літературно-краєзнавча подорож (на матеріалі письменницької творчості Бруно Шульца). *Краєзнавчі читання*: збірник наукових праць за матеріалами І Регіональної краєзнавчої конференції, присвяченої Дню краєзнавства, 26–27 травня 2023 р. / за заг. ред. Т. Лисак, Л. Лисак. Харків: ТОВ «ПромАрт», 2023. Вип. 1. С. 187–190.

13. Маторіна Н. М. Навчальні дисципліни широкого вибору (на матеріалі презентацій курсів з історії польської літератури). *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*: зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. В. А. Глущенка; науковий редактор Н. М. Маторіна]. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2023. Вип. 13. С. 123–135. URL: http://surl.li/hlsvf

14. Маторіна Н. М. «Наскільки відомий Бруно Шульц українському читачеві?»: всеукраїнське соціологічне опитування. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу*: зб. наук. праць / [за заг. ред.

М. В. Полховської, Н. Д. Борисенко, Ю. М. Нідзельської]. Житомир, 2023. С. 11–14. URL: http://surl.li/oqzzo

15. Маторіна Н. М. Переклади оповідань Бруно Шульца українською мовою: історіографічний аспект. *Світ мов і мови світу*: зб. матеріалів VI Міжнародної науково-практичної студентської конференції; м. Київ, 30 березня 2023 р. Київ, 2023. С. 100–101. URL: http://surl.li/hlstz

16. Маторіна Н. М. Популяризатори художньої творчості Бруно Шульца в Україні. *Горбачуківські студії*: матеріали Всеукраїнської заочної науково-практичної інтернет-конференції / [за ред. Д. В. Горбачука, Н. І. Кочукової]. Слов'янськ – Дніпро, 2023. Вип. 8. С. 148–154. URL: http://surl.li/gsrsg

17. Маторіна Н. М. Прозопис Бруно Шульца в контексті західноєвропейського модерністського роману. *Сучасні досягнення та перспективи науки та освіти*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Житомир, 15 листопада 2023 р. Research Europe, 2023. С. 149–153.

18. Маторіна Н. М. Творча спадщина Бруно Шульца крізь призму освітянських викликів сьогодення. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 16–18 березня 2023 р.) Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. С. 866–869. URL: http://surl.li/lkioq

19. Маторіна Н. М. Термінологічна лексика у прозових творах Бруно Шульца. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти, працівників закладів позашкільної освіти (м. Слов'янськ – м. Дніпро, 18–19 травня 2023 р.) / відп. ред.: Н. М. Маторіна, Б. І. Маторін. Слов'янськ – Дніпро: Вид-во Б. І. Маторіна, 2023. Вип. 14. Ч. 2. С. 22–28. URL: http://surl.li/hgkyc

20. Matorina N. M. On the issue of prospective directions of the research of the Ukrainian language literary discourse of Bruno Schulz. *Promising ways of improving science and scientific solutions*: Abstracts of XXV International Scientific and Practical Conference, Warsaw, Poland (June 26–28, 2023). С. 156–158. URL: http://surl.li/ipqao

21. Matorina N. «Strona tłumacza» na zajęciach z historii literatury zagranicznej w szkołach wyższych (na materiale twórczości Brunona Schulza). *Modern scientific trends and youth development*: The 29th International scientific and practical conference (July 25–28, 2023) Warsaw, Poland. International Science Group. 2023. 244 p. S. 189–190. URL: http://surl.li/jkrgu

22. Маторіна Н. Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца). *Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:* зб. тез доповідей; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 р. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. С. 112–115.

23. Маторіна Н. М. Бруно Шульц і Японія: історіографічний аспект. *Горбачуківські студії*: матеріали Всеукраїнської заочної науково-практичної інтернет-конференції / [за ред. Д. В. Горбачука, Н. І. Кочукової]. Слов'янськ – Дніпро, 2024. Вип. 9. С. 142–145. URL: http://surl.li/fhrtfi; http://surl.li/zfxeal

24. Маторіна Н. М. Зауваги щодо природи «особливого автобіографізму» видатного польського митця першої половини XX ст. Бруно Шульца. *Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates*: the 6th International Scientific and Practical Internet Conference, August 1–2, 2024. Dnipro, 2024. P. 198–200. URL: http://surl.li/gchvyj

25. Маторіна Н. М. Переклад у форматі викладання зарубіжної літератури (на матеріалі творчості Бруно Шульца). *Література: інтегрований підхід у викладанні: матеріали* Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації. 4 березня – 14 квітня 2024 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 79–82.

26. Маторіна Н. М. Про діалог культур у європейсько-японському художньо-мистецькому просторі (на матеріалі творчості Бруно Шульца). *Діалог культур у Європейському освітньому просторі*: збірник матеріалів IX Міжнародної конференції (м. Київ, 10 травня 2024 р.). Київ: КНУТД, 2024. С. 244–248. URL: http://surl.li/xrewld

27. Маторіна Н. М. Про шульцівську антропологічну поетику досвіду. *Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 07 листопада 2024 р. Харків: ХНАДУ, 2024. С. 69–71.

28. Маторіна Н. М. Часопис «Konteksty» у контексті сучасного шульцівського дослідницького дискурсу. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень*: матеріали VIII Міжнародної науково-теоретичної конференції (м. Рівне, 30 серпня 2024 р.) / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С. 106–108. URL: http://surl.li/ycnzew. DOI: https://doi.org/10.62731/mcnd-30.08.2024.

29. Маторіна Н. Професійна ідентифікація митця-універсаліста Бруно Шульца. *Київські полоністичні студії*. Київ, 2023. Т. XXXIX. С. 252–273.

30. Маторіна Н. Про формування української національної ідентичності (на матеріалі просопографії та творчої спадщини Бруно Шульца). *Досягнення та виклики національно-патріотичного виховання в регіоні*: матеріали X обласної науково-практичної конференції (Краматорськ – Київ, 07 листопада 2024 р.). Київ: Донецький ОІППО, 2024. С. 101–105.

31. Matorina N. Intermedialny wymiar prozy Brunona Schulza w kontekście syntezy sztuk (na materiale komponentu muzycznego szulcowskich tekstów artystycznych). *Priorities of Philological, Linguodidactic and Socio-Communicative Researches*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 листопада 2024 р.) [редактори-упорядники С. Климович, В. Олексенко]. Херсон, 2024. С. 281–285.

32. Маторіна Н. М. Шульцознавство в лексикографічному контексті: пробні статті до «Словника шульцівських літературознавчих термінів». *Погляд молоді на проблеми сучасного суспільства*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кропивницький (Слов'янськ), 14 лютого 2025 р. Кропивницький, 2025. С. 166–168.

33. Matorina N. Element architektoniczny w kontekście intermedialnego wymiaru prozy Brunona Schulza. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень*:

збірник наукових праць з матеріалами VIII Міжнародної наукової конференції, Дрогобич, 31 січня, 2025 р. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 362–365.
DOI: https://doi.org/10.62731/mcnd-31.01.2025.

АНОТАЦІЯ

Маторіна Наталя. Проза Бруно Шульца. Антропологія. Поетика. Наратологія. – Монографія.

Монографія на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальностей 10.01.03 – література слов'янських народів; 10.01.06 – теорія літератури. – Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України. – Луцьк, 2025.

Прозопис Бруно Шульца заналізовано крізь призму новітніх сучасних стратегій світової літературознавчої думки кінця XX – першої чверті XXI ст.; визначено роль теоретичних досліджень аналітичної антропології в літературознавстві щодо розуміння особливостей і механізму функціонування прози Шульца в контексті «довгих хвиль культури», з перспективи епох, а також продуктивності застосування тих чи тих теоретичних досліджень як засобу (пере)прочитання шульцівських прозових творів; запропоновано придатні для дослідження концепції щодо аналізу шульцівського дискурсу в теоретичному, просопографічному й історико-літературному вимірах. Запропоновано авторське тлумачення мистецько-національної, професійної, дидактико-педагогічної ідентифікації Бруно Шульца як дотепер дискусійних проблем завдяки систематизації, у певний спосіб коригуванню, структуризації та узагальненню відповідної інформації. Реконструйовано просопографічну біограму про навчання й педагогічну діяльність Бруно Шульца у Дрогобицькій гімназії, здебільшого з опертям на матеріали, збережені у фондах Центрального державного історичного архіву України (м. Львів), Державного архіву Львівської області, повідомлення міської преси Дрогобича за життя знаного педагога. Представлено систему «шульцівських» літературознавчих термінів антропонімічного спрямування, з'ясовано місце й розкрито їх роль у подальшому розвиткові сучасного шульцознавства; оприлюднено пробні словникові статті «Словника шульцівських літературознавчих термінів». Запропоновано літературно-критичну рецепцію прозових творів Бруно Шульца (анти)шульцівського спрямування, з'ясовано місце й розкрито роль таких студій в онтологізації прозопису Бруно Шульца. Продемонстровано стрижневу роль перекладів шульцівської прози (зокрема українськомовних) у трансляції глибинних антропологічних кодів шульцівських літературно-художніх творів. Простежено особливості (не)автобіографічної прози Бруно Шульца, шульцівського (авто)наративу, (авто)нарації, (авто)тематизації. З'ясовано еволюційний зміст шульцівських категорій тілесності, оніричного простору й інших антропологічних аспектів нарації як потужного підґрунтя безперервного оновлення, ревізії раніше оприлюднених рецепцій прозової спадщини митця. Схарактеризовано концептуальну сферу-систему *Галичина* як текстуальний проєкт у співвідношенні взаємовпливів між Галичиною і галицьким письменником Бруно Шульцом. Визначено маркери позиції авторки дослідження щодо сприйняття шульцівського дрогобицького тексту як симбіозу польського,

єврейського, українського тощо культурних обширів, як взаємодії та перетинів культурних контекстів, цитат й алюзій. Обґрунтовано надзвичайно потужну роль розпорошених по всіх прозових шульцівських творах численних інтермедіальних вкраплень у творенні шульцівського тексту, підтексту, проблематики, формуванні ідей, концепцій та образів, інтонаційності тощо. Обґрунтовано актуальність і перспективність досліджень творчої спадщини Бруно Шульца у сходознавчому ракурсі, зокрема китайському та японському. Відкориговано низку неточностей чи навіть фактуальних помилок у працях науковців про Шульца, дотичних до проблематики наукової праці.

Ключові слова: шульцознавство, модернізм, антропологія, (авто)біографія, Галичина, поняття *пограниччя*, епістолярна спадщина, культурний трансфер, національна ідентичність, полемічні закиди, оніричний дискурс, тілесність, провінційність, шульціана.

SUMMARY

Matorina Natalia. The Prose of Bruno Schulz. Anthropology. Poetics. Narratology. – *Monograph*.

Monograph for the Doctor of Philological Sciences degree in specialties 10.01.03 – Slavic literatures. 10.01.06 – Literary Theory. – Lesya Ukrainka Volyn National University. Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lutsk, 2025.

The article presents the results of (re)reading Bruno Schulz's works from the perspective of analytical anthropology, through the prism of anthropological optics in the context of expanding Schulzological issues, deepening the understanding of Schulz's prose, improving existing studies, and outlining further prospects and new directions of the outlined direction. Schulz's prose is analyzed using the latest modern strategies of world literary thought of the late 20th – the first quarter of the 21st century; the role of theoretical research in analytical anthropology in literary studies is determined in terms of understanding the peculiarities and mechanism of functioning of Schulz's prose in the context of "long waves of culture", from the perspective of eras, as well as the productivity of applying particular theoretical studies as a means of (re)reading prose works; suitable concepts for the analysis of Schulz's discourse in theoretical, prosopographic, and historical-literary dimensions have been offered. The article offers the author's interpretation of the artistic-national, professional, didactic-pedagogical identification of Bruno Schulz as hitherto debatable problems through the systematization, in a certain way correction, structuring and generalization of relevant information. The so-called prosopographic biogram of Bruno Schulz's learning and teaching activities at Drohobych Gymnasium has been reconstructed, mostly based on materials preserved in the funds of the Central State Historical Archives of Ukraine (Lviv), the State Archives of Lviv Region, and reports from Drohobych town press during the life of the famous educator. The system of the so-called "Schulz's" literary terms of anthroponymic orientation is presented, and their place and role in the further development of modern Schulz studies are clarified; trial dictionary articles of the "Dictionary of Schulz's Literary Terms" are published. A literary-critical reception of Bruno Schulz's prose works is offered, and the place and role of such studies in the ontologization of Bruno Schulz's prose writing is clarified and revealed. The pivotal role of translations of Schulz's prose

(particularly Ukrainian-language ones) in transmitting the deep anthropological codes of Schulz's literary and artistic works is demonstrated. The evolutionary content of Schulz's categories of corporeality and other anthropological aspects of narration as a robust basis for continuous renewal and revision of previously published receptions of the artist's prose heritage is clarified. The conceptual sphere-system *Galicia* is characterized, the main members of which are the concepts-notions of the *borderlands, Galician borderlands, Galicianness, Galician literary borderlands, Galician literature* as a textual project in the correlation of mutual influences between Galicia and the Galician writer of the first half of the 20th century, Bruno Schulz. The markers of the position of the author of the study regarding the perception of the Schulz Drohobych text as a symbiosis of Polish, Jewish, Ukrainian, etc. cultural expanses, as interactions and intersections of cultural contexts, quotations, and allusions, have been identified. The mighty role of numerous intermedial inclusions scattered throughout Schulz's prose works in the creation of the text, subtext, issues, the formation of ideas, concepts and images, intonation, etc. by Schulz is substantiated. The relevance and prospects of research into the creative heritage of Bruno Schulz from the orientalist perspective, in particular Chinese and Japanese, have been substantiated. Several inaccuracies or even factual errors in the works of scholars about Schulz, related to the issues of scientific work, have been corrected. Several interesting problems have been "signaled" that await further studies in the context of Schulz's scientific and research discourse.

Keywords: Schulz studies, modernism, anthropology, (auto)biography, Galicia, concept of borderlands, epistolary heritage, cultural transfer, national identity, polemical reproaches, onyric discourse, corporeality, provinciality, Schulziana.